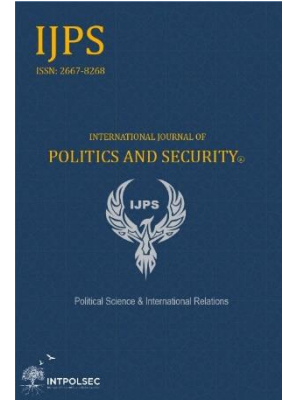

International Journal of Politics and Security (IJPS)

ISSN: 2667-8268

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijps>

Milenyum Çağında AB Kimliğinin Analizi (2010-2018)

Yazar(lar) / Author(s): Mehmet EMİR

Kaynak / Source: International Journal of Politics and Security (IJPS) / Cilt 3 / Sayı 2 / Mayıs 2021, ss. 169-202.

Geliş Tarihi / Date of Arrival : 24.10.2020

Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 22.01.2021

Bu Makaleye Atıf İçin / To cite this article:

Emir, Mehmet. "Milenyum Çağında AB Kimliğinin Analizi (2010-2018)". *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, Cilt 3, Sayı. 2, 2021, ss. 169-202.

Bu makalenin tüm hakları International Journal of Politics and Security (IJPS) Dergisi'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir.

Milenyum Çağında AB Kimliğinin Analizi (2010-2018)

Mehmet EMİR*

Özet

Uluslararası ilişkiler disiplininde Avrupa ile ilgili konular her zaman dikkat çekmektedir. Avrupa kavramı genellikle Avrupa Birliğiyle (AB) özdeşleşmiştir. Avrupa Birliği ise bölgesel olarak bütünleşmeyi öngören bireylerin, toplulukların ve devletlerin ortak özlemidir. Doğal olarak bu amaca ulaşmak çok çaba gerektirmektedir ve bunun için ortak değerlere dair farkındalığın oluşturulması ve geliştirilmesi de temel hedef olmaktadır. Özellikle bireylerin değişen kimliksel aidiyetleri AB'ye olan aidiyetlerini de etkilemektedir. Çalışmamızda bireylerin uluslarına ve AB'ye karşı olan aidiyet durumu Sosyal Kimlik Teorisi ve İnşacı Teori çerçevesinde incelenmiştir. Bu teorilerin benimsenmesinin temel nedeni ise gerek bireylerin gerekse de kurumsal üst yapı hakkındaki karşılıklı değerlendirmelerde en iyi sonucu vermelerinden kaynaklanmaktadır. Çalışmada geniş bir literatür taraması neticesinde elde edilen verilerden bireylerin AB kimlik aidiyetine dair bakış açıları; özellikle AB'nin büyük genişlemesi, Avro Bölgesi krizi ve Brexit süreçlerine rağmen dikkate değer bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. Avrupa Birliği'nin bütünleşme süreci zorlu olaylarla sınanmasına rağmen halen güçlü bir şekilde desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Kimliksel Aidiyet, Sosyal Kimlik, İnşacı Yaklaşım, Bütünleşme Süreci.

Analysis of the EU Identity in the Millennium Age (2010-2018)

Abstract

In the discipline of international relations, European issues always attract attention. The concept of Europe is generally associated with the European Union (EU). The European Union, on the other hand, is the common longing of individuals, communities, and states that envision regional integration. Naturally, achieving this goal requires a lot of effort and for this, creating and developing awareness of common values is the main goal. Especially the changing identity of individuals affects their belonging to the EU. In our study, the state of belonging of individuals towards their nations and the EU was examined within the framework of Social Identity Theory and Constructivist Theory. The main reason for the adoption of these theories is that they give the best results in mutual evaluations of both individuals and the institutional superstructure. From the data obtained as a result of a wide literature review in the study, in the perspectives of individuals regarding the EU identity belonging; it has been determined that it has shown a remarkable increase especially despite the large enlargement of the EU, the Eurozone crisis and Brexit processes. Although the European Union's integration process has been challenged, it is still strongly supported.

Keywords: European Union, Identity, Social Identity, Structuralist Approach, Integration Process.

1. Giriş

İnsanoğlu var olduğundan beri sürekli bir kimlik arayışı içinde olmuştur. En temel kimlik öznesi olan birey kimlik arayışını kendi kişisel değerleri ve çıkarları üzerinden tanımlamıştır. Zamanla içinde bulunduğu toplumla ilişkileri geliştikçe yani toplumsal aidiyeti

* Doktora Öğrencisi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, E-Mail: memir@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3143-1439

Geliş Tarihi: 24.10.2020 - **Kabul Tarihi:** 22.01.2021.

oluştukça, bireysel kimlik bu yeni kimlikle özdeşleşmeye başlamıştır. Toplumsal kimlik aidiyeti bireysel kimlik aidiyetiyle örtüştüğü ölçüde bireylerin bu aidiyeti güçlü kalmıştır. Sosyal kimlikler duygusal bileşenleri ve duygusal bağları da içermektedir. Bu duygusal bağlar, üyelerine kendi bireysel hedeflerini daha büyük grubun hedeflerine tabi kılmasını sağlayan bir gruba bağlılık ve yükümlülük duygusu getirmiştir.¹ Toplumsal kimlikle beraber bu toplumun en üst varlığı olan devlet aktörünün kimliğini de ortaya çıkarmıştır. Devletlerin kimlikleri hem bireylerin hem de toplumun kimliksel değerleri üzerinden ortaya çıkmıştır. Ancak bireysel ve toplumsal kimlikler hiçbir zaman katı ve tutucu olmamıştır. Sosyal kimlik, kişisel psikolojik bir nitelik olarak kavramsallaştırıldığında, bu aynı zamanda bireyler arasında zaman içinde değişebilen bir yapının inşa edildiği anlamına da gelmektedir.² Tarihsel süreçte bireylerin ve toplumların değerlerinin ve çıkarlarının değişiklik gösterdiği görülmüştür.³ Bu değişimler de doğrudan en üst kimliksel aktör olan devletlerin hareket tarzlarına yansımıştır.

Avrupa Birliği özgün yapısı nedeniyle sürekli göz önünde olan çok büyük boyutlu bir organizasyondur. Bu organizasyonun kendine has yapısı, tarihi, kültürü, değerleri ve gücü daima ilgi çekmektedir. Benzeri başka hiçbir organizasyonun olmaması diğer bir ifadeyle yol açan öncü yapısı nedeniyle maddi, düşünsel ve normatif hedeflerine ulaşım ulaşılamayacağı merak konusudur. AB organizasyonunun başarısı için en temel unsur ise onun başarısına inanmış ve ona güçlü bir aidiyetle bağlı olan vatandaşlarıdır. Nihayetinde Avrupa Birliği gibi bölgesel bir bütünleşme amacı izleyen dev bir proje açısından bakıldığında; başarıya ulaşmak için bireysel ve ulusal kimlik aidiyetlerini tamamen anlayabilmesi, farkındalığını geliştirmesi, değişimin yönünü kendi kimliksel aidiyetine yönlendirebilmesi ve bununla özdeşlik kurabilmesi beklenmektedir. Üstelik bu hedeflerine kimlik-çıkar-eylem ilişkisinin sürekli değişen şartlarında ve ulusal aidiyetlere bağlılığın diğer aidiyetlere nazaran çok daha fazla

¹ M. B. Silver Brewer, M. D., "Self, Identity, and Social Movements", in *Social movements, protest, and contention*, ed. Sheldon Stryker, Timothy J. Owens, and Robert W. White (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000); P. A. Thoits and L. K. Virshup, "Me's and We's - Forms and Functions of Social Identities," *Self and Identity* 1 (1997).

² O. David and D. Bar-Tal, "A Sociopsychological Conception of Collective Identity: The Case of National Identity as an Example," *Personality and Social Psychology Review* 13, no. 4 (2009).

³ R. D. Ashmore, K. Deaux and T. McLaughlin-Volpe, "An Organizing Framework for Collective Identity: Articulation and Significance of Multidimensionality," *Psychological Bulletin* 130, no. 1 (2004); David and Bar-Tal, "A Sociopsychological Conception of Collective Identity: The Case of National Identity as an Example"; J.C. Turner et al., "Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory," *British Journal of Social Psychology* 26 (1987).

hissedildiği bir ortamda ulaşabilmelidir. Milenyum çağında gerçekleşen küresel olayların AB'ye etkileri ve AB'nin de bunlara karşı tutumundaki başarısını vatandaşlarının kimliksel aidiyetine bağlılığı üzerinden değerlendirmek mümkündür. Makale, konu ile ilgili güncel sorulara yanıt bulmayı ve bu sayede literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Analiz edilecek durumlar ise kısaca AB vatandaşlarının; Avrupalı olma kimliği ile AB kimliğine dair algıları, AB kimliksel aidiyetinden kazanımları, AB kimliksel aidiyetlerindeki değişimleri ve bunun ulusal kimlikleriyle karşılaştırılması, AB kimlik aidiyetine bağlanmasına sebep olan en önemli unsurlar, AB vatandaşlığına dair bilgilerine dair değişimler ve bunun AB kurumsal üst yapısına dair bakış açısına yansımaları, bireysel olarak en çok önemsedikleri ortak değerler ve AB'yi temsil eden en önemli değerler ile bunların mukayesesi, dünyada yaşanan gelişmelere ve geleceğe dair bakış açıları, AB'nin kurumsallaşması için beklentileri ve bu durumun AB kimliğine olan aidiyet bağlarının değerlendirilmesi üzerine inşa edilmektedir.

Bu bağlamda çalışmada Avrupa Birliği vatandaşlarının birey olarak toplumsal aidiyetlerine ve AB kimliksel aidiyetine yönelik bakış açıları detaylı bir şekilde incelenmektedir. Bu hususta özellikle saygın kuruluşlar tarafından yapılan ve halkın nabzını tutan güvenilir ve geçerli araştırmalar esas alınmıştır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi; metodolojik arka planın incelenmesi, AB vatandaşlarının ulusal ve AB kimliğine yönelik bakış açılarının analizi ve ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

2. Metodolojik Arka Planın İncelenmesi

Bireyin varoluşuna dair en temel anlamsal arayış olan kimlik aidiyeti onun değerleri ve çıkarları üzerine inşa edilmektedir. Birey zamanla bir topluluğun üyesi olduğunda yeni bir kimlik kazanmakta ve dolayısıyla kendisinin ve içinde yaşadığı toplumun değerlerine ve çıkarlarına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Sosyal gruplarla özdeşleşme olgusu kişinin sosyal bir grubu kabul etmesinden kaynaklanan psikolojik bir özelliktir.⁴ Toplumsal değer ve çıkarlarla kendi değer ve çıkarları ne kadar çok örtüşürse birey, üst kimlik aidiyeti ile o kadar çok bütünleşmektedir. Gruba bağlılık ve aidiyet hususu grup içi üyelerin çıkarlarıyla da doğrudan alakalıdır⁵ ancak bireyin bu değer ve çıkarlarla kendi değer ve çıkarları ters düştüğünde aralarındaki kimlik bağı zayıflamaktadır. Toplumun kimliksel yapısı da aynen

⁴ Ashmore, Deaux, and McLaughlin-Volpe, "An Organizing Framework for Collective Identity: Articulation and Significance of Multidimensionality."

⁵ Turner et al., "Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory."

bireysel kimlik gibi ancak daha üst bir seviyede oluşmaktadır. Zamanla bu değerler ve çıkarların değişimi kaçınılmaz olduğundan kimliğin yapısı ve değişimi de kaçınılmazdır. Sosyal kimlik aidiyeti bilişsel özdeşleşmenin yanı sıra diğerlerini de değerlendirmeyi ve sosyal kıyaslamayı da içermektedir. Olumsuz sosyal grup değerlendirmeleri, olumsuz sosyal kimliklere ve düşük prestije yol açabilmektedir.⁶ Sosyal kimliklerin herhangi bir durumda bireyin tutum ve davranışları üzerinde sonuç doğuracağı varsayılmaktadır.⁷ Çalışmada bu tür ilişkileri inceleyen bir kuram olarak Sosyal Kimlik Teorisi benimsenmiştir. Bireyin Avrupa ile özdeşleşmesini tanımlamak için en elverişli kuramın Sosyal Kimlik Teorisi olduğundan hareketle sosyal kimlik kavramları⁸ üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Sosyal Kimlik Kuramına göre sosyal kimlik; bireyin kendisiyle ait olduğu grup arasında bir bağ kurmasına aracılık eden ve bu sayede onun toplumun bir parçası olarak algılanmasını sağlayan bir olgudur.⁹ Uluslararası ilişkiler disiplininde ulusların birbirleriyle etkileşim ve çıkarlarını hem birey hem de devlet yönüyle kimlik ve çıkar üzerinden inceleyen bir kuram olan İnşacı Teori yapılan çalışma için en uygun yaklaşım olarak kabul edilmiştir. İnşacı Teori uluslararası ilişkiler disiplininde toplumsal ve siyasal çözümlere dair bir yaklaşımdır. İnsanlar bireysel ve/veya toplumsal eylemlerinde içinde yaşadıkları dünyayı da inşa etmektedirler. Bireylerin ve toplumların çıkar ilişkileri bunların inanç ve varsayımları özelinde anlamlı bir hale gelmektedir. Soğuk Savaş Sonrası dünya düzenini anlamaya dair çalışmalarda İnşacı Teorinin giderek artan oranda dikkat çektiği görülmektedir.¹⁰ Teori uluslararası ilişkiler alanında Soğuk Savaş sonrasında Neorealizm ve Neoliberalizm'in olayları açıklamaktaki yetersizliği

⁶ M. A. Hogg, D. J. Terry and K. M. White, "A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory With Social Identity Theory," *Social Psychology Quarterly* 58, no. 4 (1995); H., Turner Tajfel, J. C., "The Social Identity Theory of Intergroup Behaviour," in *Psychology of Intergroup Relations*, ed. S. Austin Worchel, W.G. (1986); Thoits and Virshup, "Me's and We's - Forms and Functions of Social Identities."

⁷ Turner et al., "Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory."

⁸ H. Tajfel, "Social Identity and Intergroup Behaviour," *Social Science Information Studies* 13, no. 2 (1974); H. Tajfel, *Human Groups and Social Categories*, Studies in Social Psychology (Cambridge: Cambridge University Press, 1981); H. Tajfel, *Social Identity and Intergroup Relations* (Cambridge: Cambridge University Press, 1982); H., Turner Tajfel, J.C., "An Integrated Theory of Intergroup Conflict," in *The Social psychology of intergroup relations*, ed. William G. Austin and Stephen Worchel (Monterey, Calif.: Brooks/Cole Pub. Co., 1979); J. C. Turner, "Social-Categorization and the Self-Concept: A Social Cognitive Theory of Group Behaviour," in *Advances in group processes: Theory and reseach*, ed. E.J. Lawler (1985); Turner et al., "Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory"; Stephanie Bergbauer, "The Relevance of a Common European Identity Among the Citizens of Europe," in *Explaining European Identity Formation Citizens' Attachment from Maastricht Treaty to Crisis*, ed. Stephanie Bergbauer (2018).

⁹ M. B. Brewer, "The Many Faces of Social Identity: Implications for Political Psychology," *Political Psychology* 22, no. 1 (2001); Michael A. Hogg and Dominic Abrams, *Social Identifications : A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes* (London ; New York: Routledge, 1988).

¹⁰ Andrew Heywood, *Siyasetin ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*, 4. ed. (Ankara: BB101 Yayınları, 2018), 147.

yüzünden ortaya çıkmıştır.¹¹ Diğer bir ifadeyle Soğuk Savaş sonrası düzeni anlamaya dair kavramsallaştırmaların yenilenmesi ve ampirik olarak desteklenen yeni bir teorik bakış açısı getirmesi yönüyle benimsendiği kabul edilmektedir.¹² Uluslararası ilişkilerde topluluk oluşumu için ortak kimlik üzerine yapılan çalışmalarda disiplinler arası yaklaşımın izleri de görülmektedir.¹³ Benzer bir yaklaşımla Rasyonalist Teorinin sistemik dönüşümü açıklayamaması, analitik olarak başarısızlığı İnşacı Teorisyenlere yeni bir bakış açısı sunmuş ve onu uluslararası ilişkiler disiplininde teori tartışmalarının merkezine yerleştirmiştir.¹⁴ İnşacı Teori özellikle sosyolojik kurumsallığa çok şey borçludur¹⁵ ve bu alandaki güncel gelişmeleri de takip etmektedir. Aktörlerin sosyal etkileşimine odaklanan özgün bir yaklaşım olarak değer görmektedir. Teoriye göre devlet eylemleri kimlik, çıkar ve değerler tarafından

¹¹ Scott Burchill et al., *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 4. Baskı ed. (İstanbul: Küre Yayınları, 2013), 293.

¹² Burchill et al., *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 293; Audie Klotz, *Norms in International Relations : The Struggle Against Apartheid*, Cornell studies in political economy (Ithaca: Cornell University Press, 1995); Elizabeth Kier, *Imagining War : French and British Military Doctrine Between the Wars*, Princeton Studies in International History and Politics (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1997); Rodney Bruce Hall, *National Collective Identity : Social Constructs and International Systems* (New York: Columbia University Press, 1999); Christian Reus-Smit, *The Moral Purpose of the State: Culture, Social Identity, and Institutional Rationality in International Relations*, Princeton Studies in International History and Politics (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1999); N. Tannenwald, "The Nuclear Taboo: The United States and the Normative Basis of Nuclear Non-Use," *International Organization*, no. 53(3) (1999); Heather Rae, *State Identities and The Homogenisation of Peoples*, Cambridge Studies in International Relations (Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2002).

¹³ Craig Calhoun, "The Problem of Identity in Collective Action," in *Macro-Micro Linkages in Sociology*, ed. Johan Huber (Beverly Hills: Sage, 1991); Glynis Breakwell, *Social Psychology of Identity and The Self Concept* (Surrey University Press in Association With Academic Press, 1992); Christopher Jencks, "Varieties of Altruism," in *Beyond Self-Interest*, ed. Jane Mansbridge (University of Chicago Press, 1990); Alberto Melucci, *Nomads of The Present: Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society* (Londra: Hutchinson, 1989); Aldon Morris and Carol McClura Mueller, *Frontiers in Social Movement Theory* (Yale University Press, 1992); Andrew Oldenquist, "Loyalties," *The Journal of Philosophy* 79, no. 4 (1982); Amartya Sen, "Goals, Commitment, and Identity," *Journal of Law, Economics, and Organizations* 1 (1985); Michael Taylor and Sara Singleton, "The Communal Resource: Transaction Costs and The Solution of Collective Action Problems," *Politics & Society* 21, no. 2 (1993); Thomas Wartenberg, "Social Movements and Individual Identity-A Critique of Freud on The Psychology of Groups," *Philosophical Forum*, no. 22 (1991); Hayward Alker, "The Presumption of Anarchy in International Relations," in *Rediscoveries and Reformulations: Humanistic Methodologies for International Studies* (1996); James Caporaso, "International Relations Theory and Multilateralism: The Search for Foundations," *International Organization*, no. 46 (1992); Robert Keohane, *After Hegemony* (Princeton: Princeton University, 1984); Robert O Keohane and Stanley Hoffmann, "Institutional Change in Europe in the 1980s," in *The European Union* (Springer, 1994).

¹⁴ Burchill et al., *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 293; Peter J. Katzenstein, *The Culture of National Security : Norms and Identity in World Politics*, New directions in world politics (New York: Columbia University Press, 1996); John Gerard Ruggie, "Territoriality and Beyond : Problematizing Modernity in International Relations," *International Organization* 47, no. 1 (1993).

¹⁵ M. Finnemore, "Norms, Culture, and World Politics: Insights from Sociology's Institutionalism," *International Organization* 50, no. 2 (1996).

şekillendirilen bir süreçtir.¹⁶ Kimlik onu oluşturan temel kavramlar üzerinden yani Benlik ve Öteki 'ne ait düşünceler üzerine inşa edilmektedir.¹⁷ Benlik bilginin yapısıdır ve bireyin kendine dair gönderimde bulunduğu duygu ve düşünceler bütünüdür.¹⁸ Kimlikler aktörlerin kim ya da ne olduğunu gösterirken çıkarlar da aktörlerin ne istediğine işaret etmektedir. Çıkarlar kimliklere dayanır, kimlikler ise değişen düzeyde kültürel içeriğe sahip olduğu için bundan çıkarlar da etkilenmektedir.¹⁹ Çıkarlara bakılarak kimlik seçilebilmektedir. Ancak yalnızca kimlik üzerinden eylemler açıklanamadığı için bir önceki adım olan çıkar ilişkisine bakmak gerekmektedir.²⁰ Kimlikler çıkar sayesinde güdülenirken diğer taraftan kimlik olmazsa çıkarın da yönü bulunmamaktadır. Aktörün eyleme geçişi için kimlik inanç motivasyonunu, çıkar ise arzuyu oluşturmaktadır.²¹ Çıkar Sosyal Teori açısından iki türlü olarak tanımlanmaktadır. Kimlik yeniden üretilecekse bütün kimlik türlerinin de gereken ihtiyaca ve işlevselliğe göre tamamının yeniden ve zorunlu üretilmesi durumuna nesnel çıkar denilmektedir.²² Aktörün kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik “tercih”, “zevk” ya da “arzu”nun eşdeğeri olan inanca dair gönderimde bulunması ise öznel çıkar kavramı ile ifade edilmektedir. Öznel çıkar kavramı sonuç üzerinde karar kılınan tercihler olarak da değerlendirilebilmektedir.²³ Kurumsal kimlikler açısından çıkar kavramı “daha açık uçlu” olduğundan bu çıkara dair en iyi yorumun hangisi olduğuna dair siyasi mücadele kaçınılmazdır.²⁴ İnşacı Teoriye göre Uluslararası İlişkilerde maddi unsurların yanı sıra

¹⁶ Martin Roach Steven, Salamon Scott Griffiths, *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler ve Teorileri* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2011), 123.

¹⁷ A. Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi* (İstanbul: Küre Yayınları, 2016), 279.

¹⁸ Morris Rosenberg, “The Self-Concept: Social Product and Social Force,” in *Social Psychology*, ed. M. Rosenberg and R. Turner (New York: Basic Books, 1981); Anthony Pratkanis and Anthony Greenwald, “How Shall The Self be Conceived?,” *Journal for the Theory of Social Behaviour*, no. 15 (1985); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 287.

¹⁹ Aaron Wildavsky, “Why Self-Interest Means Less Outside of A Social Context: Cultural Contributions to A Theory of Rational Choices,” *Journal of Theoretical Politics* 6, no. 2 (1994); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 287.

²⁰ Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 287.

²¹ Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 288.

²² David Wiggins, “Claims of Need,” in *Morality and objectivity*, ed. Ted Honderich (Londra: Routledge & Kegan Paul, 1985); C Behan McCullagh, “How Objective Interests Explain Actions,” *Social Science Information* 30, no. 1 (1991); Ted Benton, “Objective Interests and The Sociology of Power,” *Sociology* 15, no. 2 (1981); William Connolly, “The Import of Contests Over ‘Interests’,” in *The Terms of Political Discourse*, ed. W. Connolly (Princeton: Princeton University Press, 1983); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 288.

²³ Robert Powell, “Anarchy in International Relations Theory: The Neorealist-Neoliberal Debate,” *International organization* 48, no. 2 (1994); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 288-89.

²⁴ Jutta Weldes, “Constructing National Interests,” *European Journal of International Relations* 2, no. 3 (1996); Masato Kimura and David A Welch, “Specifying ‘Interests’: Japan's Claim to The Northern Territories and Its Implications for International Relations Theory,” *International Studies Quarterly* 42, no. 2 (1998); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 290.

normatif ve düşünsel unsurlarda önemlidir. Paylaşılan düşünceler, inançlar ve değerler yapısal özelliktedir. Bu düşünsel unsurlar gerek toplumsal gerekse de siyasi eylemler üzerinde güçlü etkiye sahiptirler. Kısacası kimlik çıkarı ve eylemi belirlemektedir, aktörün (yapanın) kimlik ve çıkarının inşasında belirleyiciler ise; normatif ve düşünsel yapılar, tasavvur, iletişim ve kısıtlamalar olmaktadır.²⁵ İnşacı Teoriye göre aktörler ve yapılar karşılıklı olarak birbirlerini inşa etmektedir. Normatif ve fikirsel yapılar kimlikleri ve çıkarları biçimlendirir ancak bu biçimlendirme de aktörün eylemi olmaksızın var olamazlar.²⁶ Hem birey hem de devlet düzeyinde sosyal ve siyasi eyleme geçişi şekillendiren sistemik yapılar açısından materyal yapılarla beraber normatif ve fikirsel yapılar da dikkate alınmalıdır. Normatif ve fikirsel yapılar kimliklerin belirlenmesinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü kimlikler üzerinden çıkarlar belirlenmekte ve çıkarlar üzerinden de eyleme geçilmektedir.²⁷ Teori aktörlerin çıkarları peşinden gitmesine karşı değildir ancak çıkarı anlamak için aktörün kendisini nasıl tanımladığına ve çıkarı ne şekilde belirlediğine de dikkat edilmesi gerekir.²⁸ İnşacı Teori çerçevesinde ele alınan başlıca dört kimlik türü vardır. Bunlar; kişisel ya da kurumsal, tip, rol ve kolektif kimliklerdir.²⁹ Kişisel ya da kurumsal kimlikler, aktörleri farklı kılan kendine has örgütsel dengeleyici yapıları tarafından oluşturulmaktadır.³⁰ Aktör olarak devletin bazı niteliksel özellikleri de kimliğe dahil edilmektedir.³¹ Her kimliğin mutlaka maddi bir temeli vardır. İnsanlar için bedenler, devletler için ise bedenler ve toprak bu maddi temeli oluşturmaktadır. Kimliği anlamlı kılan şey ise benliğin bilinci ve belleğidir. İnsanlar biyolojik olarak farklı varlıklar olsa da benlik hissi olmadan özne olarak bile kabul edilmezler. İnsanlar gibi herhangi bir bedene sahip olmayan devletlerde ise kurumsal kimlik, kolektif bir kimliğe sahip bireyleri öngörmektedir. Yani devlet, toplum düzeyinde bilişsel olarak oluşmuş bir “grup benliği”dir.³² Bu şekilde oluşan benlik “oto-genetik” bir yapıya

²⁵ Faruk Sönmezoglu et al., *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü* (İstanbul: Der Yayınları, 2017), 357.

²⁶ Burchill et al., *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 295.

²⁷ Burchill et al., *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 294-95.

²⁸ Burchill et al., *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 295.

²⁹ Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 280; George J. McCall and J. L. Simmons, *Identities and Interactions: An Examination of Human Associations in Everyday Life* (New York: Free Press, 1978); John P. Hewitt, *Dilemmas of the American Self* (Philadelphia: Temple University Press, 1989).

³⁰ Hewitt, *Dilemmas of the American Self*; John Greenwood, “A Sense of Identity: Prolegomena to A Social Theory of Personal Identity,” *Journal for the Theory of Social Behaviour*, no. 24 (1994): 25-46; Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 280.

³¹ Donald Campbell, “Common Fate, Similarity, and Other Indices of the Status of Aggregates of Persons as Social Entities,” *Behavioral Science*, no. 3 (1958): 14-25; Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 280.

³² Heinz Kohut and Charles B. Stozier, *Self Psychology and the Humanities: Reflections on A New Psychoanalytic Approach* (1985), 171-211; Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 280.

kavuşmaktadır.³³ Diğer yandan sosyal bir grup ya da bir topluluğun en küçük yapıtaşı olan birey³⁴ ise en sade biçimiyle; bağımsız hareket edebilen, farklı şahsi özellikleri (karakter, beceri, kabiliyet vb.) nedeniyle anlam ve değer taşıyan tek bir insan olarak tanımlanmaktadır. Ancak birey tamamen kendi kendine yeterli bir varlık olmadıgından dolayı varlığını daima bir toplulukla birleştirmeye muhtaçtır.³⁵ Kişisel ya da kurumsal kimlikler, temelde diğer kimliklerin onların içinde yer aldığı temel düzlemlerdir.³⁶ Tip kimliği davranış, tutum, değer, bilgi, görüş, yetenek, deneyim ve ortak tarih gibi özellikleri barındıran sosyal bir paylaşımdır³⁷ ve bu kimliğin temeli onu oluşturan aktöre içkindir. Yani öteki var olmasa bile tek başına anlam ifade etmektedir. Tip kimlikleri devlet düzeyinde karakteristik olarak kapitalist devlet, monarşik devlet, faşist devlet gibi rejim tiplerinde ve/veya devlet biçimlerinde gözlemlenmektedir.³⁸ Rol kimlikleri ise ötekine bağlılık üzerinden kültürel olarak oluşmaktadır. Bu kimlik türü doğuştan kazanılmaz ancak öteki üzerinden anlam kazanmaktadır. Rol kimlikleri karşı kimliğe sahip ötekine karşı davranışlarla şekillenmekle beraber tekil bir insan üzerinden de oluşmazlar. Diğer bir ifadeyle aslında ötekinin bakışı üzerinden oluşan benlik yapısının yansımasıdır.³⁹ Rol kimliği dış politika rol teorisyenleri tarafından devletlere de uygulanmıştır.⁴⁰ Modern devlet egemenliğinin diğer devletlerce tanınması ve bunun üzerinden norm ve davranış oluşturulması rol kimliğini göstermektedir. Devletlerin rol kimliğine dair davranışları öteki ile olan karşılıklı bağımlılığına ya da yakınlık

³³ Michael Schwalbe, "The Autogenesis of the Self," *Journal for the Theory of Social Behaviour*, no. 21 (1991): 269-95; Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 280.

³⁴ Haydar Çakmak, *Uluslararası ilişkiler: Giriş, Kavramlar ve Teoriler*, ed. Haydar Çakmak (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014), 107.

³⁵ Andrew Heywood, *Siyaset Teorisine Giriş*, 8. ed. (İstanbul: Küre Yayınları, 2017), 32-33; Andrew Heywood, *Siyasi İdeolojiler*, 12. ed. (Ankara: BB101 Yayınları, 2019).

³⁶ Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 281.

³⁷ Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 281.

³⁸ Robert W. Cox, *Production, Power, and World Order: Social Forces in the Making of History*, Power and Production (New York: Columbia University Press, 1987); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 281-82.

³⁹ George Herbert Mead and Charles W. Morris, *Mind, Self & Society from The Standpoint of A Social Behaviorist* (Chicago, Ill.: The University of Chicago press, 1934); Peter Burke, "The Self: Measurement Requirements From An Interactionist Perspective," *Social Psychology Quarterly*, no. 43 (1980); Sheldon Stryker, *Symbolic Interactionism: A Social Structural Version*, The Benjamin/Cummings series in contemporary sociology (Menlo Park, Calif.: Benjamin/Cummings Pub. Co., 1980); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 282-83.

⁴⁰ K. J. Holsti, "National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy," *International Studies Quarterly* 14, no. 3 (1970); Stephen G. Walker, *Role Theory and Foreign Policy Analysis*, Duke Press policy studies (Durham N.C.: Duke University Press, 1987); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 283.

derecelerine göre şekillenmektedir.⁴¹ Kolektif kimlik⁴² ise benlik ve öteki arasındaki özdeşleşme ilişkisine dayanmaktadır. Özdeşleşme de benlik ve öteki arasındaki ayrım belirsizleşmeye başlamakta ve benlik bu düzlemde öteki olarak sınıflandırılmaktadır.⁴³ Benliğin sınırları ötekini de içerecek şekilde genişletilmekte ve öteki benliğe entegre edilmektedir. Yani özdeşleşmede ben ve öteki arasında empatik bir karşılıklı bağımlılık oluşmaktadır.⁴⁴ Özdeşleşme ortak çıkar üzerinden kavramsallaşmaktadır ancak yine de aktörler rasyonalist bakış açılarından ve fayda/maliyet analizlerinden vazgeçmemektedirler. Nihayetinde özdeşleşme daha üst bir düzeyde toplumsal bir birikim seviyesinde gerçekleştirilmektedir.⁴⁵ Rol kimliğinde benlik ve öteki farklıyken kolektif kimlikte bunlar birleştirilerek tek bir kimlik yapılmaya çalışılmaktadır.⁴⁶ Topluluklar açısından ortak kimlikten beklenen tepki ise davranışsal iş birliğidir.⁴⁷ Devletler de etkileşim yoluyla ortak kimlik ve çıkar oluşturabilmektedir.⁴⁸ Devletlerin kimlikleri ve çıkarları dışsal olarak verili değildir ve tarihsel olarak beklenmeden oluşan etkileşimlerle inşa edilmektedir.⁴⁹ Bencil

⁴¹ Philip Blumstein, "The Production of Selves in Personal Relationships," in *The Self-Society Dynamic: Cognition, Emotion and Action*, ed. Judith A. Howard and Peter L. Callero (Cambridge: Cambridge University Press, 1991); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 284.

⁴² Jonathan Mercer, "Anarchy and Identity," *International Organization* 49, no. 2 (1995); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 285.

⁴³ John C. Turner et al., *Rediscovering The Social Group: A Self-Categorization Theory*, Rediscovering the social group: A self-categorization theory (Cambridge, MA, US: Basil Blackwell, 1987); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 285.

⁴⁴ Keohane, *After Hegemony*; Bruce M Russett and John D Sullivan, "Collective Goods and International Organization," *International Organization* 25, no. 4 (1971).

⁴⁵ Nicholas Spykman et al., *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, ed. Esra Diri (İstanbul: DER Yayınları, 2017), 685.

⁴⁶ Sandra Lancaster and Margaret Foddy, "Self-Extensions: A Conceptualization," *Journal for The Theory of Social Behaviour*, no. 18 (1988); Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, 285.

⁴⁷ Karl W Deutsch and Sidney A Burrell, *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, Princeton, NJ (Princeton: Princeton University Press, 1957); Harold Lasswell, "Future Systems of Identity in The World Community," in *The Future of The International Legal Order* (1972); Bruce Russett, *Community and Contention: Britain and America in The Twentieth Century* (Cambridge: MIT Press Cambridge, Mass., 1963).

⁴⁸ Calhoun, "The Problem of Identity in Collective Action"; Spykman et al., *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, 680.

⁴⁹ Emanuel Adler, "Cognitive Evolution: A Dynamic Approach for The Study of International Relations and Their Progress," in *Progress in Postwar International Relations*, ed. Emanuel Adler and Beverly Crawford (New York: Columbia University Press, 1991); Alker, "The Presumption of Anarchy in International Relations"; Richard Ashley, "The Geopolitics of Geopolitical Space: Toward A Critical Social Theory of International Politics," *Alternatives* 12, no. 4 (1987); Peter J. Katzenstein, *Analyzing Change in International Politics: The New Institutionalism and The Interpretative Approach* (Cornell University, 1990); Friedrich Kratochwil, "Rules, Norms, and Decisions. On the Conditions of Practical and Legal Reasoning in International Relations and Domestic Affairs," *VRÜ Verfassung und Recht in Übersee* 23, no. 1 (1989); Ruggie, "Territoriality and Beyond: Problematizing Modernity in International Relations"; Robert BJ Walker, "Sovereignty, Identity, Community: Reflections on The Horizons of Contemporary Political Practice," in *Contending Sovereignties: Redefining*

kimliklerin güdüsel kuvveti nedeniyle devletler arasında saf bir ortak kimliğe erişim olanaksıza yakın düzeydedir. Ancak bu kimliklerin çatışmacı ortamı sadece tikelcilik-evrenselcilik arasında değil birey-grup arasında da vardır.⁵⁰ Bu çatışmacı ortamı kısaca değerlendirmek gerekirse, uluslararası toplumda devletlerin diğerlerine karşı konumlanmaları kendi sosyal kimliklerine bağlıdır ve bu kimlikleri temelinde devletler ulusal çıkarlarını inşa etmektedir.⁵¹ Bu bağlamda devletlerin ulusal kimlikleri; ortak tarihsel geçmişi, inançları, değerleri ve kültürü üzerine inşa edilmektedir⁵² ve bu kimliklerin muhafazası için ihtiyaçların ve isteklerin ifade edilmesiyle de ulusal çıkar ortaya çıkmaktadır.⁵³ Ulusal çıkarlar ise hem mikro hem de makro seviyede tanımlanmaktadır. Mikro seviyede çıkar; ülke içinde yaratıcılığın geliştirilmesi ve üreticilerin korunması, istek ve ihtiyaçların genişletilmesi, tatmin düzeyinin artırılması için gereken ifadeler ile buna dair çözüm ve girişimleri kapsamaktadır. Makro seviyede çıkar ise; ülkenin varlığının korunması, coğrafi bütünlüğü ve bağımsızlığı, vatandaşlarının güvenliğini ve refahını sağlamayı hedeflemektedir.⁵⁴ Makro seviyede çıkar ülke içiyle beraber ülkeler arası seviyeyi de kapsamaktadır. İnşacı Teoriye göre; dünya düzeniyle beraber kimlikler, yapılar ve çıkarlar da sürekli değişim halindedir. Diğer bir ifadeyle sosyal yapı da daimî bir değişim süreci içinde kendini sürekli yenilemektedir.⁵⁵

3. AB Vatandaşlarının Ulusal ve AB Kimliğine Yönelik Bakış Açılarının Analizi

Avrupa kimliğinin varoluşsal olarak birden çok bağlılığa hitap etmesi onu oluşabilecek rol çatışmalarına dair tartışmanın odağı haline getirmektedir.⁵⁶ Çünkü AB vatandaşlığı, ulusal vatandaşlığa ilave olup onun yerine geçmemektedir.⁵⁷ AB kimliği diğer

---

Political Community (1990); A. Wendt, "Anarchy Is What States Make of It - the Social Construction of Power-Politics," *International Organization* 46, no. 2 (1992).

⁵⁰ Marilynn Brewer, "The Social Self: On Being The Same and Different at The Same Time," *Personality and Social Psychology Bulletin* 17, no. 5 (1991); Breakwell, *Social Psychology of Identity and The Self Concept*; Wartenberg, "Social Movements and Individual Identity-A Critique of Freud on The Psychology of Groups."

⁵¹ Griffiths, *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler ve Teorileri*, 123-24.

⁵² Sait Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek* (Ankara: Kaynak Yayınları, 2017), 460.

⁵³ Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*, 460.

⁵⁴ Franjo Stiblar, "Preservation of National Identity and Interests in the Enlarged EU," 2005; Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*, 460.

⁵⁵ Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*; Ashmore, Deaux, and McLaughlin-Volpe, "An Organizing Framework for Collective Identity: Articulation and Significance of Multidimensionality"; David and Bar-Tal, "A Sociopsychological Conception of Collective Identity: The Case of National Identity as an Example"; Turner et al., "Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory."

⁵⁶ Anthony Smith, "National Identity and the Idea of European Unity," *International Affairs* 68, no. 1 (1992).

⁵⁷ AB, "Avrupa Birliği Antlaşması," ed. Avrupa Birliği (2009).

bütün kimlikleri yok ederek tekil bir kimlik kazanma niyetinde olmadığı gibi üye devletlerin ulusal kimliğine de saygı göstermektedir.⁵⁸ AB antlaşmalarında da ulusal kimlikler desteklenirken, buna çoklu kimliklerin eklenmesinin yolunu açılmıştır.⁵⁹ Avrupa kimliğinin en temelinde ise paylaşılan ortak tarih, kültür ve değerler vardır.⁶⁰ AB üye devletlerinin politik faaliyetleri, kendi ulusal kimlikleri, değerleri, ulusal bütünlük ve üstünlük anlayışından ayrı tutulmamaktadır. Bu bağlamda ulusal çıkarlar ile ortak çıkarları değerlendirebilmenin en iyi yolu ise demokrasi, kişi özgürlüğü, insan hakları, azınlık hakları ve uluslararası hukuka bakış açılarını gözlemlemekten geçmektedir.⁶¹ Avrupa Topluluklarının tam bir siyasi sistem haline gelme çalışmaları sürecinde, AB kurumlarına ait kararların demokratik olarak nasıl meşrulaştırılacağı ve Avrupa halkları arasında güçlü bir ortak kimliğin nasıl inşa edilebileceği hakkındaki tartışmalar da daima var olmuştur. Maastricht Antlaşmasının (1992) kabul edilmesinden sonra kimlik soruları yeniden ilgi görmüştür.⁶² AB’de vatandaşların kendi toplumları, devletleri ve AB hakkındaki kimliksel aidiyetini anlayabilmenin en iyi yolunun güvenilir kuruluşlarca yapılmış olan araştırmalar olduğu değerlendirilmektedir. Avrupa kimlik aidiyetine yönelik araştırmalar 1990'larda itibaren hızla genişletilmiş, sosyal bilimlerde çeşitlendirilmiş, kavramsal ve metodolojik yaklaşımlar da kullanarak yeniden gözden geçirilmiştir.⁶³ Avrupa Birliği ile ilgili kimlik aidiyeti hakkındaki güncel araştırmalar hususunda Eurobarometer ve Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan araştırmalar dikkate

⁵⁸ AB, “Avrupa Birliği Antlaşması.”

⁵⁹ Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*, 459.

⁶⁰ Douglas Alexander, *Europe in A Global Age* (London: Foreign Policy Centre (London England), 2005), 35-36.

⁶¹ Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*, 461.

⁶² David Beetham and Christopher Lord, *Legitimacy and the EU* (London: Longman, 1998); L. E. Cederman, “Nationalism and Bounded Integration: What it Would Take to Construct a European Demos,” *European Journal of International Relations* 7, no. 2 (2001); F. Cerutti, “A Political Identity of the Europeans?,” *Thesis Eleven* 72, no. 1 (2003); F. Decker, “Governance Beyond the Nation-State. Reflections on the Democratic Deficit of the European Union,” *Journal of European Public Policy* 9, no. 2 (2002); F. W. Scharpf, “Legitimacy in the Multilevel European Polity,” *European Political Science Review* 1, no. 2 (2009); M. Zürn, “Democratic Governance Beyond the Nation-State: The EU and Other International Institutions,” *European Journal of International Relations* 6, no. 2 (2000).

⁶³ Smith, “National Identity and the Idea of European Unity”; S. Frogner Duchesne, A-P., “Is There A European Identity?,” in *Public opinion and internationalized governance*, ed. Oskar Niedermayer and R. Sinnott (Oxford ; New York: Oxford University Press, 1998); Thomas Risse, *To Euro or not to Euro?: the EMU and Identity Politics in The European Union*, EUI working paper RSC (Florence: European University Institute, 1998); Michael Bruter, *Citizens of Europe?: the emergence of a mass European identity* (Houndmills England; New York: Palgrave Macmillan, 2005); David Sanders, *Citizens and the European Polity: Mass Attitudes Towards the European and National Polities*, First edition. ed., IntUne, integrated and united (Oxford: Oxford University Press, 2012).

alınmıştır. Bu raporlar çerçevesinde AB vatandaşlarının kimlik aidiyetleri hakkında varılan sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

1. Avrupalı olma kavramı ve kimliği AB kimliğinden daha geniş tanımlıdır. Buna dair olarak daha fazla ulus ötesi bağlantıya sahip bireylerin Avrupa bütünleşmesini daha fazla destekledikleri ve kendilerini Avrupalı olarak tanımlama ihtimalinin daha yüksek olduğu doğrulanmıştır.⁶⁴ Konu ile ilgili 2015 yılında yapılan araştırmalar sonucunda Avrupalı olmaya dair kimliksel aidiyetin (%52), ulusal kimlik aidiyetine (%38) oranla, ilk ölçümün yapıldığı 1992 yılına göre (%48-%38) daha fazla yükseldiği tespit edilmiştir.⁶⁵ AB vatandaşlarının yaşadıkları şehirlere ve ülkelerine olan bağlılığının AB'ye ve Avrupalı olma aidiyetine göre daha fazla olduğu (Tablo 1) da belirlenmiştir. Ancak dikkat edilmesi gereken bir husus da bireysel açıdan Avrupa kimliği ile AB kurumlarına yönelik bakış açısının farklı olduğudur.⁶⁶ Sonuç olarak Avrupalılık kimliği, AB kimliğinden daha güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Avrupalılık kimliğinin AB kimliğinin temelinde sağlam bir dayanak olduğu ve bu kimliğin güçlü kalmasının AB kimliksel aidiyetini zorlu olaylar ve süreçler karşından güçlü tutacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 1. AB Vatandaşlarının Aidiyet Durumu⁶⁷

Yerleşim Türü	Çok İlgili (%)	İlgili (%)	Pek İlgili Değil (%)	Hiç İlgili Değil (%)	Bilinmiyor (%)	Tarih
Köy/Kasaba/Şehir	52	37	9	2	0	2017
	53	36	9	2	0	2018
Ulke	56	36	6	2	0	2017
	57	36	5	2	0	2018
AB	14	41	35	12	2	2017
	14	42	30	12	2	2018
Avrupa	18	46	25	9	2	2017
	18	47	24	9	2	2018

⁶⁴ T. Kuhn, "Individual Transnationalism, Globalisation and Euroscepticism: An Empirical Test of Deutsch's Transactionalist Theory," *European Journal of Political Research* 50, no. 6 (2011); T. Kuhn, "Europa ante Portas: Border Residence, Transnational Interaction and Euroscepticism in Germany and France," *European Union Politics* 13, no. 1 (2012); T. Kuhn, "Why Educational Exchange Programmes Miss Their Mark: Cross-Border Mobility, Education and European Identity," *Jems-Journal of Common Market Studies* 50, no. 6 (2012); T. Kuhn, *Experiencing European integration: transnational lives and European identity*, First edition. ed. (Oxford: Oxford University Press, 2015).

⁶⁵ Carlos, Bachtler Mendez, John, *European Identity and Citizen Attitudes to Cohesion Policy: What do we know?*, European Policies Research Centre (Glasgow, 2018), 10.

⁶⁶ L. Beaudonnet and D. Di Mauro, "Support for Europe: Assessing The Complexity of Individual Attitudes," *European Integration Online Papers-Eiop* 16 (2012); H. G. Boomgaarden et al., "Mapping EU Attitudes: Conceptual and Empirical Dimensions of Euroscepticism and EU Support," *European Union Politics* 12, no. 2 (2011); D. Fuchs, "Cultural Diversity, European Identity and Legitimacy of the EU: A Theoretical Framework," *Cultural Diversity, European Identity and the Legitimacy of the Eu* (2011); Bergbauer, "The Relevance of a Common European Identity Among the Citizens of Europe."

⁶⁷ Standard Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, European Commission (2018), 5.

2. AB vatandaşları, AB'den en büyük kazanımları olarak (Tablo 2) devletler arası serbest dolaşımı (kişi, mal ve hizmetler), üye devletler arasındaki barışı ve öğrenci değişim programlarını görmektedirler. Bu durum uluslararası iletişimin ve sınır ötesi ağların Avrupalılar arasında ortak bir kimliğin ve güvenin desteklenmesi için çok önemli olduğunu göstermektedir.⁶⁸ Ancak yine de bireysel düzeyde gelişen ve farklı AB üye ülkelerinden gelen vatandaşlar arasındaki kişisel temaslar, AB nüfusunun küçük bir kesimleriyle sınırlı kalmaktadır. Bu temaslar öncelikle gençler, yüksek eğitilmiş ve yüksek statülü meslekler arasında meydana gelmektedir.⁶⁹ Kazanımlar konusunda ilgili daha sonra Avro ve AB'nin ekonomik gücü gelmektedir. Dolayısıyla AB'nin kimliksel aidiyetinin özdeşleşmesi açısından ekonomik gücü de çok önemlidir.⁷⁰ Kısacası AB vatandaşları serbest bir şekilde dolaşım hakkını barışçıl bir ortamda kullanabilmeyi büyük kazanım olarak görürken aynı zamanda ortak para birimi ve AB'nin ekonomik gücünü de dikkate almaktadırlar.

Tablo 2. AB Vatandaşlarının AB'den Kazanımlarını Değerlendirmeleri⁷¹

Konu	Değerlendirme	Tarih
AB Bölgesinde Serbest Dolaşım (Kişi, Mal ve Hizmet)	57	2017
	58	2018
AB Üyesi Devletler Arasındaki Barış Ortamı	56	2017
	54	2018
Öğrenci Değişim Programları	25	2017
	24	2018
Avro	25	2017
	24	2018
AB'nin Ekonomik Gücü	20	2017
	21	2018

3. Avrupa bütünleşmesinin ilk teorisyenleri, bütünleşmede daha ileri adımlar atmak için karşılıklı güven, sadakat ve vatandaşlar arasındaki ortak bir “biz-hissinin” önemine dikkat çekmiştir.⁷² Zamanla AB'nin meşruiyetinin artık AB üye ülkelerindeki halklar arasında güçlü

⁶⁸ Karl W. Deutsch, *Nationalism and Social Communication; An Inquiry into the Foundations of Nationality* (Cambridge: Published jointly by the Technology Press of the Massachusetts Institute of Technology, and Wiley, 1953); Karl W. Deutsch, *Political Community and the North Atlantic Area; International Organization in the Light of Historical Experience*, Publications of the Center for Research on World Political Institutions (Princeton: Princeton University Press, 1968).

⁶⁹ Neil Fligstein, *Euroclash: The EU, European Identity, and The Future of Europe* (Oxford, New York: Oxford University Press, 2008); Kuhn, “Individual Transnationalism, Globalisation and Euroscepticism: An Empirical Test of Deutsch's Transactionalist Theory”; Kuhn, “Why Educational Exchange Programmes Miss Their Mark: Cross-Border Mobility, Education and European Identity”; Kuhn, *Experiencing European integration: transnational lives and European identity*.

⁷⁰ Mehmet Emir, “Almanya'nın 1990-2018 Yılları Arasındaki Ekonomik Gücünün Askeri Güce Tahvili” (Master, Ufuk University, 2019).

⁷¹ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 20.

⁷² Deutsch, *Nationalism and Social Communication; An Inquiry into the Foundations of Nationality*; Karl W. Deutsch, *Political Community at the International Level: Problems of Definition and Measurement*, Foreign

bir Avrupa kimliğinin gelişmesine bağlı olduğu görülmüştür.⁷³ Deneyimsel olarak da Avrupa ile özdeşleşme günümüzde oldukça yaygın bir olgudur: AB vatandaşlarının çoğunluğu kendilerini Avrupalı olarak görmekte, Avrupa'ya bağlı hissetmekte ve Avrupalı olmaktan gurur duymaktadır.⁷⁴ Bu aidiyetin oluşumu açısından ulusal rejimlerin türleri ve dereceleri, ulusal parti sistemleri ve seçim bağlamı da vatandaşların AB'ye ve AB üyeliğine karşı tutumlarını sistematik bir şekilde etkilemektedir.⁷⁵ AB vatandaşlarının AB'ye olan kimliksel aidiyetlerinde artış (Tablo 3) gözlenmiştir.

Tablo 3. AB Vatandaşlarının (2010-2018) Kimliksel Aidiyet Hissi⁷⁶

Tarih	Kesinlikle Evet (%)	Kısmen Evet (%)	Hayır, Pek Değil (%)	Kesinlikle Hayır (%)	Bilinmiyor (%)
2010 Ilkbahar	21	41	25	12	1
2011 Ilkbahar	23	39	24	12	2
2012 Ilkbahar	19	42	26	12	1
2012 Sonbahar	22	41	23	13	1
2013 Ilkbahar	22	40	24	13	1
2013 Sonbahar	20	39	26	14	1
2014 Ilkbahar	26	39	21	13	1
2014 Sonbahar	23	40	24	11	2
2015 Ilkbahar	27	40	20	11	2
2015 Sonbahar	25	39	23	11	2
2016 Ilkbahar	28	38	22	11	1
2016 Sonbahar	26	41	22	10	1
2017 Ilkbahar	28	40	21	10	1
2017 Sonbahar	29	41	20	9	1
2018 Ilkbahar	29	41	20	9	1

policy analysis series (Princeton, N. J.: Princeton University, 1953); Deutsch, *Political Community and the North Atlantic Area; International Organization in the Light of Historical Experience*; Ernst B. Haas, *The Uniting of Europe; Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957* (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1958); Bergbauer, "The Relevance of a Common European Identity Among the Citizens of Europe."

⁷³ Beetham and Lord, *Legitimacy and the EU*; Fuchs, "Cultural Diversity, European Identity and Legitimacy of the EU: A Theoretical Framework"; Bergbauer, "The Relevance of a Common European Identity Among the Citizens of Europe."

⁷⁴ J. Sides Citrin, J., "Can Europe Exist Without Europeans? Problems of Identity in a Multinational Community," *Elsevier* 1 (2004); J. Sides Citrin, J., "More Than Nationals: How Identity Choice Matters in The New Europe," in *Transnational Identities Becoming European in the EU*, ed. M.B. Herrmann R.K. Risse T. Brewer (2004); Dieter Fuchs, Raul Magni-Berton, and Antoine Roger, *Euroscpticism: Images of Europe Among Mass Publics and Political Elites* (Opladen; Farmington Hills, MI: Barbara Budrich Publishers, 2009); D. Fuchs and C. Schneider, "Support of the EU and European Identity: Some Descriptive Results," *Cultural Diversity, European Identity and the Legitimacy of the Eu* (2011); Thomas Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*, Cornell paperbacks (Ithaca N.Y.: Cornell University Press, 2010).

⁷⁵ C. E. De Vries and E. E. Edwards, "Taking Europe to Its Extremes Extremist Parties and Public Euroscpticism," *Party Politics* 15, no. 1 (2009); L. Hooghe and G. Marks, "Calculation, Community and Cues - Public Opinion on European Integration," *European Union Politics* 6, no. 4 (2005); L. Ray, "When Parties Matter: The Conditional Influence of Party Positions on Voter Opinions About European Integration," *Journal of Politics* 65, no. 4 (2003); M. R. Steenbergen, E. E. Edwards, and C. E. de Vries, "Who's Cueing Whom? Mass-Elite Linkages and The Future of European Integration," *European Union Politics* 8, no. 1 (2007).

⁷⁶ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 29.

4. AB vatandaşlarının ulusal aidiyetleri ile beraber AB aidiyetinin daha güçlü olduğu (Tablo 4) tespit edilmiştir. Ulusal aidiyetleri ise AB aidiyetinden çok daha önce gelmektedir. Ulusal kimliklerin AB kimliğinden önce gelmesi tipik olarak “köklü” ve “derin” kolektif kimlik yapısından kaynaklanmaktadır.⁷⁷ Bireyler, ulusal kimliklerini tipik olarak çocukluk boyunca sosyalleşme ve ikna edici iletişim yoluyla kazanmaktadırlar.⁷⁸ Toplumların ortak tarih deneyimleri ve güçlü ortak inançları; ortak etnik köken, dini ilişki veya bir ulusun bireyleri arasındaki beraberlik ve dayanışma duygularına dönüşen kültürel yakınlık gibi ortak inançlardan kaynaklanmaktadır.⁷⁹ Bu yüzden ulusal bağlar köklü ve kararlı yönelimler oluşturmaktadır.⁸⁰ Ulusal kimlikler kurumsal olarak siyasi kültürle iç içe geçmekte ve değişime karşı nispeten dirençli olmaktadır; ulusal bayrak, milli marş veya milli bayramlar gibi semboller ile mitler ve gelenekler de ulusal toplum için sürekli hatırlatıcı unsurlardır.⁸¹ Ulusal kimlikler üzerine yapılan araştırmalarda, vatandaşların ülkelerinin sosyal güvenlik sistemini; ulusal gururun ve ulusal seviyeyle özdeşleşmenin bir nedeni olarak gördüğünü göstermektedir, aynı şekilde ordular da ulusal bir gurur kaynağı olarak görülmektedir.⁸² Kavramsal olarak, ulusal ve Avrupa kimlikleri ya çelişkili ya da tamamlayıcı olarak düşünülebilir; bu da ulusal aidiyetin Avrupa kimliğine bakış açısını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebileceğini göstermektedir.⁸³ Bu konuda yapılan çalışmalara göre; çoğu ulusal

⁷⁷ Fuchs, “Cultural Diversity, European Identity and Legitimacy of the EU: A Theoretical Framework.” B. Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism* (London/New York: Verso, 1991); Fuchs, “Cultural Diversity, European Identity and Legitimacy of the EU: A Theoretical Framework”; Anthony D. Smith, *National Identity, Ethnonationalism in comparative perspective* (Reno: University of Nevada Press, 1991).

⁷⁸ Richard K. Herrmann, Thomas Risse and Marilyn B. Brewer, *Transnational Identities : Becoming European in the EU*, Governance in Europe (Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2004); Turner et al., “Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory.”

⁷⁹ Fuchs, “Cultural Diversity, European Identity and Legitimacy of the EU: A Theoretical Framework”; C. Kantner, “Collective Identity as Shared Ethical Self-Understanding,” *European Journal of Social Theory* 9, no. 4 (2006).

⁸⁰ Bergbauer, “The Relevance of a Common European Identity Among the Citizens of Europe.”

⁸¹ Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*; T., Engelmann-Martin Risse, D., “Identity Politics and European Integration: The Case of Germany,” in *The idea of Europe: from antiquity to the European Union*, ed. Anthony Pagden (Cambridge: Cambridge University Press, 2002).

⁸² M. D. R. Evans and J. Kelley, “National Pride in the Developed World: Survey Data From 24 Nations,” *International Journal of Public Opinion Research* 14, no. 3 (2002); M. Hjerm, “National Identities, National Pride and Xenophobia: A Comparison of Four Western Countries,” *Acta Sociologica* 41, no. 4 (1998).

⁸³ Fuchs, Magni-Berton, and Roger, *Euroscpticism : Images of Europe Among Mass Publics and Political Elites*; Herrmann, Risse, and Brewer, *Transnational Identities : Becoming European in the EU*; Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*; B. West, “Europäische Identifikation im Spannungsfeld regionaler und nationaler Identitäten,” *Politische Vierteljahresschrift* 44, no. 4 (2003); B. West, “European Identity as A Contrast or an Extension of National Identity?,” in *Methods, theories, and empirical applications in the social sciences*, ed. S. Davidov Salzborn, E. Reinecke, J. (Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, 2012).

tanımlamanın Avrupa ile özdeşleşme üzerinde olumlu etkileri olsa da bu etkilerin gücü ve yönünün AB üye ülkeleri arasında değiştiği görülmüştür.⁸⁴ Varoluşsal olarak Avrupa kimliğinin, ulusal kimliğe karşı bir rekabet ortamında olarak algılanmaması gerekir.⁸⁵ AB vatandaşlarının çoğunluğunun Avrupa Birliği ve üyeliğinin farkında olduğu ve bu temelde Avrupalı olarak kendini kategorize ettiğini varsaymak makul görünmektedir. Birden çok kimliğin hiyerarşik olarak sıralanması olarak adlandırılan “iç içe geçen kimlikler” kavramına göre; ulusal topluluk ve kimlik sonrasında daha büyük ve daha kapsamlı olan Avrupa topluluğu ve kimliğinin içine yerleştirilmektedir.⁸⁶ Avrupalılar arasındaki daha fazla benzerlik algısı ile ilgili olarak kanıtlar, vatandaşların Avrupa ile özdeşleşmelerini esasında Avrupalılar arasındaki hem siyasi hem de kültürel bağlara dair algısına dayandığını göstermektedir. AB vatandaşlarının “Avrupalı olma” duygusunu AB vatandaşlığı ile ilgili ortak hak ve görevlerin yanı sıra ortak bir Avrupa medeniyetine ve toplumuna üyelikle açıkladıkları tespit edilmiştir.⁸⁷ İç içe geçen kimlikler yaklaşıma göre, ulusla özdeşleşen vatandaşların Avrupa ile de özdeşleşmesi beklenmektedir ancak bu kimliklerin birlikte eşzamanlı bir etkiye sahip olup olamayacağı henüz tam olarak netlik kazanmamıştır.⁸⁸

⁸⁴ Citrin, “More Than Nationals: How Identity Choice Matters in The New Europe”; S. Frogner Duchesne, A. P., “Is There a European Identity?,” in *Public opinion and internationalized government*, ed. O.; Sinnott Niedermayer, R. (1995); Fuchs, Magni-Berton, and Roger, *Euroscpticism: Images of Europe Among Mass Publics and Political Elites*; West, “Europäische Identifikation im Spannungsfeld regionaler und nationaler Identitäten”; West, “European Identity as A Contrast or an Extension of National Identity?.”

⁸⁵ Smith, “National Identity and the Idea of European Unity”; G. Marks, “Territorial Identities in The European Union,” in *Regional integration and democracy: expanding on the European experience*, ed. Jeffrey J. Anderson (Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 1999); M. Marcussen et al., “Constructing Europe? The Evolution of French, British and German Nation State Identities,” *Journal of European Public Policy* 6, no. 4 (1999); Risse, *To Euro or not to Euro?: the EMU and Identity Politics in The European Union*; Citrin, “More Than Nationals: How Identity Choice Matters in The New Europe”; Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*; S. Carey, “Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?,” *European Union Politics* 3 (2002).

⁸⁶ J. D. Medrano and P. Gutierrez, “Nested Identities: National and European Identity in Spain,” *Ethnic and Racial Studies* 24, no. 5 (2001); Herrmann, Risse, and Brewer, *Transnational Identities: Becoming European in the EU*; Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*.

⁸⁷ F. Pichler, “European Identities from Below: Meanings of Identification With Europe,” *Perspectives on European Politics and Society* 9, no. 4 (2008).

⁸⁸ Medrano and Gutierrez, “Nested Identities: National and European Identity in Spain.”

Tablo 4. AB Vatandaşlarının Kimliksel Aidiyet Hissi⁸⁹

Aidiyet Konusu	Değerlendirme(%)	Tarih
Yalnızca Ulusal Kimlik	35	2017
	35	2018
Ulusal Kimlik (Öncelikli) Ve AB Kimliği	54	2017
	55	2018
AB Kimliği (Öncelikli) ve Ulusal Kimlik	7	2017
	6	2018
Yalnızca AB Kimliği	2	2017
	2	2018

5. AB vatandaşları için AB kimlik aidiyetine bağlanılmasına sebep olan en önemli unsurlar (Tablo 5); kültür, tarih ve değerlerdir. Ekonomi ise daha sonra gelmektedir. Avrupa Birliği'nin gelişmesi ve devamlılığı açısından ortak bir Avrupa kimliği politikasının önemi giderek artmaktadır.⁹⁰ Ortak bir politik kültürün ve politik uygulamaların Avrupa'nın tanımlanması için bir temel oluşturabileceğini savunan ve daha farklı bir duruş sergileyen görüşlerde vardır.⁹¹ Ortak bir Avrupa kimliğinin ortaya çıkışı açısından “özcü” veya “kültürel” yaklaşımların savunucuları; ulusal kimlikleri daima kültürel köklere dayandırmaktadırlar. Bunlar ayrıca ulusal topluluğu, ortak tarihsel deneyimler, mitler, semboller ve gelenekleri de birbirine bağlı olarak değerlendirirler.⁹² Avrupa geleneklerinin; dayanışma ve sosyal uyum normları ile örtüşüp, Avrupalıları birleştiren ve ulusal yönelimli ülkelerden ayıran bir Avrupa sosyal modeli oluşturduğu da savunulmaktadır.⁹³

Tablo 5. AB Vatandaşlarında En Çok Aidiyet Hissi Oluşturan Konular⁹⁴

Konu	Değerlendirme(%)	Tarih
Kültür	28	2017
	29	2018
Tarih	22	2017
	23	2018
Değerler	23	2017
	23	2018
Ekonomi	21	2017
	21	2018

⁸⁹ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 35.

⁹⁰ Viktoria Kaina and Ireneusz Pawel Karolewski, “EU Governance and European Identity,” *Living Reviews in European Governance* 8 (2013).

⁹¹ Cerutti, “A Political Identity of the Europeans?”; J. Habermas, *Zeit der Übergänge* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2001); J. Habermas, *Der Gespaltene Westen* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2004); T. Meyer, *Die Identität Europas. Der EU eine Seele?* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2004).

⁹² Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*; Smith, *National Identity*.

⁹³ Cerutti, “A Political Identity of the Europeans?.”

⁹⁴ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 41.

6. AB vatandaşlarının, bu vatandaşlıklarına dair bilgilerinde (Tablo 6) artış görülmüştür. AB'ye yönelik bilgi temelli bir tutum oluşturma sürecinde, AB hakkında daha iyi bilgi sahibi olan vatandaşların AB düzeyinde politika oluşturma konusunda daha olumlu tutumlara sahip oldukları yapılan araştırmalar ile de desteklenmiştir.⁹⁵ İnşacı Teorinin toplumsal yapı ile ilgili en önemli kavramlarından biri olan bilgi sahibi olma konusu bu noktada önem kazanmaktadır. Çünkü bilgi seviyesi yükseldikçe bireylerin ve toplumların AB'ye dair düşünceleri de aynı şekilde bundan etkilenmektedir. Avrupa toplumu ve ortak bir Avrupa kimliği oluşturulmasıyla ilgili bilgilendirmenin ve ikna edici mesajların da siyasi elitler tarafından ulusal topluma iletilmesinde kitle iletişim modelleri çok önemlidir.⁹⁶ Buna yönelik olarak Avrupa bağlamında, elitlerin etkileri ve bir kamuoyu kaynağı olarak kitle iletişimi kavramına yönelik analizlerde siyasi partilerin etkisi⁹⁷ ve yaygın medyanın etkisi⁹⁸ doğrulanmıştır. Dolayısıyla gerek AB kurumsal üst yapısından vatandaşa doğru gerekse de vatandaşın AB kurumsal üst yapısına doğru inşa edilen politikalarda daha fazla bilgi sahibi olmanın olumlu yansıması görülmektedir.

⁹⁵ N. Clark and T. Hellwig, "Information Effects and Mass Support for EU Policy Control," *European Union Politics* 13, no. 4 (2012).

⁹⁶ D. R. Kinder, "Communication and Opinion," *Annual Review of Political Science* 1 (1998); Diana Carole Mutz, Paul M. Sniderman and Richard A. Brody, *Political Persuasion and Attitude Change* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1996); John Zaller, *The Nature and Origins of Mass Opinion* (Cambridge England ; New York, NY, USA: Cambridge University Press, 1992).

⁹⁷ De Vries and Edwards, "Taking Europe to Its Extremes Extremist Parties and Public Euroscepticism"; M. Gabel and K. Scheve, "Estimating The Effect of Elite Communications on Public Opinion Using Instrumental Variables," *American Journal of Political Science* 51, no. 4 (2007); M. Gabel and K. Scheve, "Mixed Messages - Party Dissent and Mass Opinion on European Integration," *European Union Politics* 8, no. 1 (2007); M. Maier, S. Adam, and J. Maier, "The Impact of Identity and Economic Cues on Citizens' EU Support: An Experimental Study on The Effects of Party Communication in The Run-Up to The 2009 European Parliament Elections," *European Union Politics* 13, no. 4 (Dec 2012); Ray, "When Parties Matter: The Conditional Influence of Party Positions on Voter Opinions About European Integration."

⁹⁸ R. Azrout, J. Van Spanje, and C. De Vreese, "When News Matters: Media Effects on Public Support for European Union Enlargement in 21 Countries," *Jcms-Journal of Common Market Studies* 50, no. 5 (2012); C. H. De Vreese and H. G. Boomgaarden, "Media Effects on Public Opinion About the Enlargement of the European Union," *Jcms-Journal of Common Market Studies* 44, no. 2 (2006); A. R. T. Schuck and C. H. De Vreese, "Public Support for Referendums: The Role of the Media," *West European Politics* 34, no. 2 (2011).

Tablo 6. AB Vatandaşlarının Sahip Olduğu Haklarla (2010-2018) İlgili Bilgileri⁹⁹

Tarih	Kesinlikle Evet (%)	Kısmen Evet (%)	Hayır, Pek Değil (%)	Kesinlikle Hayır (%)	Bilinmiyor (%)
2010 İlbahar	8	34	39	18	1
2011 İlbahar	9	38	36	16	1
2012 İlbahar	9	36	37	17	1
2012 Sonbahar	9	36	37	17	1
2013 İlbahar	9	37	36	17	1
2013 Sonbahar	8	35	38	17	2
2014 İlbahar	11	37	34	16	2
2014 Sonbahar	9	38	35	16	2
2015 İlbahar	11	39	33	15	2
2015 Sonbahar	11	38	35	15	1
2016 İlbahar	12	40	32	14	2
2016 Sonbahar	11	39	35	14	1
2017 İlbahar	12	41	33	13	1
2017 Sonbahar	12	42	32	13	1
2018 İlbahar	12	42	32	13	1

7. AB vatandaşlarının sahip oldukları ortak değerler ile üye devletlerin değerleri arasında yakın bir ilişki görülmektedir.¹⁰⁰ AB vatandaşlarının bireysel olarak en çok önemsedikleri ortak değerler (Tablo 7) barış, insan hakları ve insan hayatına gösterilen saygıdır. AB vatandaşlarının sahip olduğu ortak değerler aslında Avrupalılık kimliğinin de özelliklerini göstermektedir. Kısacası AB vatandaşları barış içerisinde insan haklarına saygılı ve insan yaşamına saygı duyulan demokratik bir ortamda yaşadıkları görüşünü yansıtmaktadırlar.

Tablo 7. AB Vatandaşlarının Bireysel Olarak En Çok Önemstedikleri Değerler¹⁰¹

Konu	Değerlendirme(%)	Tarih
Barış	45	2017
	45	2018
İnsan Hakları	42	2017
	42	2018
İnsan Hayatına Gösterilen Saygı	36	2017
	37	2018
Demokrasi	28	2017
	27	2018

8. AB vatandaşlarına göre AB'yi temsil eden en önemli değerler (Tablo 8) barış, insan hakları ve demokrasidir. AB vatandaşlarının kendilerini temsil eden en üst kurumsal yapıda

⁹⁹ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 45.

¹⁰⁰ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 50.

¹⁰¹ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 53.

kendilerinin önemsedikleri değerleri görmeleri aslında vatandaş, toplum, devlet, AB organizasyonu sıralamasında kimlik, çıkar ve eylem örüntüsünün başarıya ulaştığını da kanıtlamaktadır.

Tablo 8. AB Vatandaşlarına Göre AB'yi Temsil Eden Değerler¹⁰²

Konu	Değerlendirme(%)	Tarih
Barış	40	2017
	39	2018
İnsan Hakları	33	2017
	33	2018
Demokrasi	33	2017
	32	2018
Hukuk Normları	22	2017
	22	2018

9. AB'yi temsil eden değerler ile vatandaşların bireysel değerleri çoğunlukla örtüşmektedir (Tablo 9). Vatandaşlar ağırlıklı olarak Avrupa kimliğinin temelinde demokratik değerleri görmektedirler.¹⁰³ AB vatandaşları için en temelde Avrupalılık kimliği üzerinden Avrupa medeniyeti ve topluluk üyeliği farkındalığı çok önemsenmektedir. Bunun üzerine inşa edilmiş olan ve önemsenen değerleri ise kurumsal üst kimlikte görmektedirler. Bununla beraber AB vatandaşları değer teşviklerini yeterli görürken öte yandan Birliğin kendi ihtiyaçlarını yeterince kavrayamadığı fikrindedirler.¹⁰⁴

Tablo 9. AB Vatandaşlarının Bireysel Değerleri ile AB Değerlerinin Karşılaştırılması¹⁰⁵

Konu	Değerlendirme(%)	Analiz Düzeyi
Barış	39	AB
	45	AB Vatandaşı
İnsan Hakları	33	AB
	42	AB Vatandaşı
Demokrasi	32	AB
	27	AB Vatandaşı
Hukuk Normları	22	AB
	18	AB Vatandaşı

10. AB vatandaşları ülkelerinde birçok ortak özelliklerinin olduğunu (Tablo 10) belirtmektedirler. Ayrıca dünyada yaşanan gelişmeleri anlayabildiklerini ve geleceğe güvenle baktıklarını da bildirmişlerdir. Bir yandan ülkelerinin mültecilere yardım etmelerini isterken

¹⁰² Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 61.

¹⁰³ Fuchs and Schneider, "Support of the EU and European Identity: Some Descriptive Results."

¹⁰⁴ Richard, Fetterolf Wike, Janell, Fagan, Moira, *Europeans Credit EU With Promoting Peace and Prosperity, but Say Brussels Is Out of Touch With Its Citizens*, Pew Research Center (2019), 2.

¹⁰⁵ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 64.

öte yandan da ülkelerinde bulunan göçmenlerin ülkelerine çok fazla bir değer katmadıklarına inanmaktadırlar. Yaşam kalitelerinin önceki yıllara göre (yirmi yıllık bir kıyaslamaya göre) artmadığını (Tablo 10.1) belirtmişlerdir. Ayrıca ülkelerinde daha fazla mülteci görmek istememektedirler.¹⁰⁶ AB vatandaşlarının Avrupalılık ve AB kimliği çatısı altında ortak değerlerini anlayabildikleri, beraber yaşama arzusunda oldukları ancak bu durumu dışarıdan gelenlere karşı hissetmedikleri görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı zaman aralığının AB için zorlu olaylarla geçilen bir döneme (tarihindeki en büyük genişleme, Avro Krizi, Brexit süreci vs.) denk geldiği düşünüldüğünde ise bu bakış açısı anlaşılabilir olmaktadır.

Tablo 10. AB Vatandaşlarının Çeşitli Konulara Bakış Açıları¹⁰⁷

Konu	Kesinlikle Katılıyorum (%)	Katılıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Hiç Katılmıyorum (%)	Bilinmiyor (%)	Tarih
Ülkemdeki İnsanların Birçok Ortak Özelliği Var	20	56	18	3	3	2017
	19	58	17	4	2	2018
Günümüz Dünyasındaki Gelişmeleri Anlayabiliyorum	18	52	22	6	2	2017
	18	52	22	6	2	2018
Geleceğe Dair Güvenim Var	20	48	21	8	3	2017
	20	49	21	7	3	2018
Ülkemizdeki Mültecilere Yardım Edilmeli	21	46	16	11	6	2017
	21	46	16	11	6	2018
Yaşam Kalitem Öncekinden Daha İyi Seviyededir	19	32	31	12	6	2017
	19	32	31	11	7	2018
Göçmenler Ülkemize Çok Şey Kattı	12	36	28	17	7	2017
	12	36	28	17	7	2018

¹⁰⁶ Wike, *Europeans Credit EU With Promoting Peace and Prosperity, but Say Brussels Is Out of Touch With Its Citizens*, 15.

¹⁰⁷ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 69.

Tablo 10.1. AB’de Mali Durumu Hakkındaki Bakış Açıları¹⁰⁸

Ülke	Daha Kötü (%)	Değişmedi (%)	Daha İyi (%)
Yunanistan	87	5	7
İtalya	72	14	10
İspanya	62	12	24
Fransa	56	22	20
İngiltere	53	16	28
Almanya	46	15	36
Macaristan	44	21	33
Hollanda	31	18	45
İsveç	19	13	66
Polonya	17	11	68
Ortalama değer	50	15	31

11. AB vatandaşlarının AB’nin kurumsallaşması için beklentileri, AB’nin kurumsallaşma hızından daha yüksektir. Zaman sürecinde AB’nin büyüme hızı düşerken vatandaşlarının büyüme hızıyla ilgili beklentisi artmıştır. Bunu açıklayabilmek için bu zaman aralığını kısaca incelemek gereklidir. Milenyum çağının başlangıcında ABD, kendi ülkesinde gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarının ardından ilk olarak Afganistan’da ve ardından Irak, Libya gibi yerlerde operasyonlara girişmiştir. NATO’nun 5. maddesi ilk ve tek defa olmak üzere ABD için uygulamaya konulmuştur.¹⁰⁹ Avrupa’da ise bu dönemde gerçekleşebilecek terör eylemlerine karşı bir dizi önlemler alınmıştır. Özellikle Madrid ve Londra’da gerçekleştirilen terör eylemleri AB vatandaşları üzerinde tedirginlik yaratmıştır. Ardışık terör eylemleri ise her düzeyde birey, toplum, devlet ve ulus üstü yapının dikkatini çekmiştir. Bu dönemde AB vatandaşlarının birbirlerine yönelik dayanışma ve ortak acıların paylaşımı üzerinden aidiyetleri güçlenirken, ötekileştirmenin daha bariz hissedildiği ve buna dair olumsuz bir bakış açısı geliştirildiği de gözlenmiştir.¹¹⁰ Bu dönemden sonra AB için en büyük güvenlik tehdidi terör olmuştur.¹¹¹ Tarihinin en büyük genişlemesi AB’nin kültürel çeşitliliğine katkıda bulunmuş ancak zaman sürecinde eski üye devletler ile yeni üye devletlerin sosyal ve politik alandaki farklılıklarının Avrupa kimliği üzerinde bir engel olup

¹⁰⁸ Wike, *Europeans Credit EU With Promoting Peace and Prosperity, but Say Brussels Is Out of Touch With Its Citizens*, 5.

¹⁰⁹ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, 10. ed. (Bursa: MKM Yayıncılık, 2013), 525; Anthony Hanhimaki Best, Jussi Maiolo, Joseph, Schulze, Kirsten, *20.Yüzyılın Uluslararası Tarihi* (Siyasal Kitabevi, 2015), 561; Beril Dedeoğlu, *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, 4. ed. (İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları, 2018), 325; Emir, “Almanya’nın 1990-2018 Yılları Arasında ki Ekonomik Gücünün Askeri Güce Tahvili”; Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih*, 10. ed. (İstanbul: DER Yayınları, 2015), 1265.

¹¹⁰ G. Aybet and M. Muftuler-Bac, “Transformations in Security and Identity After The Cold War - Turkey's Problematic Relationship With Europe,” *International Journal* 55, no. 4 (2000): 570.

¹¹¹ European Commission, *Europeans’ Attitudes Towards Security*, European Commission (2017).

olmayacağı bugün dahi netlik kazanmamıştır.¹¹² Genişlemenin doğal sonucu olan AB entegrasyon maliyetleri üye ülke vatandaşları için daha görünür bir hale gelmiş ve AB'nin daha fazla politikleşmesine ve kutuplaşmasına neden olmuştur.¹¹³ Avro krizi sonrasında kurtarma fonu veren üye ülke vatandaşları, fonu alan üye devletlerini neden kendilerinin kurtarması gerektiği hususunda¹¹⁴ çekince göstermişlerdir. Bununla beraber yapılacak olan fonların kendi yaşam kalitelerini düşürecek olmasından dolayı da memnun olmamışlardır. Diğer yandan mali ve ekonomik kriz anında Avrupa devletleri arasındaki bu destek; onları ahlaki açıdan sadakatle ortak bir kimlik etrafında hareket etmeye mecbur etmiştir.¹¹⁵ Avro krizinde, Avro Bölgesi devlet vatandaşlarının ulusal kimlik aidiyetleri güçlenirken AB'ye olan aidiyetleri zayıflamıştır.¹¹⁶ Ancak yine de AB vatandaşlarının diğer bireyler ile yaptıkları kişisel temaslar sayesinde Avrupa kimliğiyle özdeşleşme konusunda olumlu bir etki oluşması ve bu durumun da gruplar arasındaki ön yargıları ve çatışmaları azaltması beklenmektedir.¹¹⁷ Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilere göre; artan temasların ve farklı sosyal grupların üyeleri arasındaki kişisel etkileşimlerin, grup üyelerinin algılarını değiştirerek farklı grupları ayrı varlıklar olarak algılamak yerine, tek ve daha kapsamlı bir grup olarak görebildikleri ve ortak bir grup içi kimlik geliştirmeye başladıkları tespit edilmiştir.¹¹⁸ Sonuç olarak milenyum çağında gerçekleşen olaylar nedeniyle AB'nin büyüme

¹¹² J. Delhey, "Do Enlargements Make the European Union Less Cohesive? An Analysis of Trust Between EU Nationalities," *Jcms-Journal of Common Market Studies* 45, no. 2 (2007); D. Fuchs and H. D. Klingemann, "Eastward Enlargement of the European Union and The Identity of Europe," *West European Politics* 25, no. 2 (2002).

¹¹³ S. Hutter and E. Grande, "Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A Comparative Analysis of Five West European Countries, 1970-2010," *Jcms-Journal of Common Market Studies* 52, no. 5 (2014); C. Zürn Rauh, M., "Zur Politisierung der EU in der Krise," in *Krise der europäischen Vergesellschaftung? Soziologische Perspektiven*, ed. M. Heidenreich (2014); Thomas Risse, "European Public Spheres, The Politicization of EU Affairs, and Its Consequences," in *Contemporary European politics*, ed. T. Risse (Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2015).

¹¹⁴ C. Offe, "Europe Entrapped Does the EU have the Political Capacity to Overcome Its Current Crisis?," *European Law Journal* 19, no. 5 (2013): 599.

¹¹⁵ Offe, "Europe Entrapped Does the EU have the Political Capacity to Overcome Its Current Crisis?"; F. W. Scharpf, "Democratic Politics in a European Union Under Stress," ed. Olaf Cramme and Sara Binzer Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015).

¹¹⁶ Bergbauer, "The Relevance of a Common European Identity Among the Citizens of Europe," 87.

¹¹⁷ Gordon W. Allport, *The Nature of Prejudice*, First edition ed. (Cambridge, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1954); Y. Amir, "Contact Hypothesis in Ethnic Relations," *Psychological Bulletin* 75, no. 1 (1969); J. R. Dovidio, S. L. Gaertner, and K. Kawakami, "Intergroup Contact: The Past, Present, and The Future," *Group Processes & Intergroup Relations* 6, no. 1 (2003); T. F. Pettigrew, "Intergroup Contact Theory," *Annual Review of Psychology* 49 (1998).

¹¹⁸ S. L. Gaertner, J. F. Dovidio and B. A. Bachman, "Revisiting The Contact Hypothesis: The Induction of A Common Ingroup Identity," *International Journal of Intercultural Relations* 20, no. 3-4 (1996); S. L. Gaertner et al., "The Contact Hypothesis - The Role of a Common Ingroup Identity on Reducing Intergroup Bias," *Small Group Research* 25, no. 2 (1994); S. L. Dovidio Gaertner, J.F. Anastasio P.A. Bachman, B.A. Rust, M.C., "The

hızı düşmüş ancak bütün olumsuzlara rağmen AB vatandaşlarının büyüme hızındaki beklentileri artmıştır. Olumsuz olaylar karşısında doğrusal bir ilerleme olmamasına rağmen AB vatandaşlarının AB kurumsal üst yapısına ve AB kimliğine olan aidiyet bağının güçlendiği değerlendirilmektedir.

Tablo 11. AB'nin Mevcut Kurumsallaşma Hızı ile Vatandaşlarının Beklediği Kurumsallaşma Hızı¹¹⁹

Yıl	AB'nin Büyüme Hızı (%)	AB Vatandaşlarının Bekledikleri Büyüme Hızı (%)
2000	4,0	4,8
2001	4,1	4,8
2002	4,0	4,9
2003	3,9	4,7
2004	3,9	4,7
2005	3,6	4,6
2006	3,8	4,7
2008	3,9	4,8
2012	3,2	4,9
2013	3,2	5,0
2017	3,5	5,1
2018	3,5	5,0

4. Sonuç

Dünya düzeniyle beraber kimlikler, yapılar ve çıkarlar da sürekli bir değişim halindedir. Kimlikler aktörlerin kim ya da ne olduğunu gösterirken çıkarlar da aktörlerin ne istediğine işaret etmektedir. Kimlikler çıkar sayesinde güdülenirken diğer taraftan kimlik olmazsa çıkarın da yönü yoktur. Kısacası kimlik çıkarı ve eylemi belirlemektedir. Birey açısından toplumsal değer ve çıkarlarla kendi değer ve çıkarları ne kadar çok örtüşürse, üst kimlik aidiyeti ile o kadar çok bütünleşecektir. Zamanla bu değerler ve çıkarların değişimi kaçınılmaz olduğundan kimliğin yapısı ve değişimi de kaçınılmaz olmaktadır. Devlet eylemleri kimlik, çıkar ve değerler tarafından şekillendirilen bir süreçtir. Özdeşleşme ortak çıkar üzerinden kavramsallaşmaktadır ancak yine de aktörler rasyonalist bakış açılarından ve fayda/maliyet analizlerinden vazgeçmemektedirler. AB kimliksel aidiyetinin güçlü kalması için daimî bir değişim süreci içinde kendini sürekli yenileyen sosyal yapılarla uyum sağlanmalıdır.

Common Ingroup Identity Model: Recategorization and The Reduction of Intergroup Bias," *European Review of Social Psychology* 4, no. 1 (1993).

¹¹⁹ Eurobarometer, *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*, 94.

AB vatandaşlarınca Avrupalı olma kimliği, AB kimliğinden daha güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Avrupalılık kimliğinin AB kimliğinin temelinde sağlam bir dayanak olduğu ve bu kimliğin güçlü kalmasının AB kimliksel aidiyetini zorlu olaylar ve süreçler karşından güçlü tutacağı değerlendirilmiştir. AB vatandaşları serbest bir şekilde dolaşım hakkını barışçıl bir ortamda kullanabilmeyi büyük kazanım olarak görürken aynı zamanda ortak para birimi ve AB'nin ekonomik gücünü de dikkate almaktadırlar. Yine vatandaşlarınca AB'ye olan kimliksel aidiyetlerinde de artış gözlenmiştir. Ancak AB vatandaşlarının ulusal aidiyetleri ile beraber AB aidiyetinin daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan ulusal aidiyetin ise AB aidiyetinden çok daha önce geldiği görülmüştür. AB vatandaşları için AB kimlik aidiyetine bağlanmasına sebep olan en önemli unsurlar kültür, tarih ve değerlerdir. Ekonomi ise daha sonra gelmektedir. Ayrıca AB vatandaşlarının; AB vatandaşlığına dair bilgileri de artış göstermiştir. Dolayısıyla gerek AB kurumsal üst yapısından vatandaşa doğru gerekse de vatandaştan AB kurumsal üst yapısına doğru inşa edilen politikalarda daha fazla bilgi sahibi olmanın olumlu yansımaları görülmüştür. AB vatandaşlarının bireysel olarak en çok önemsedikleri ortak değerler barış, insan hakları ve insan hayatına gösterilen saygıdır. Onlara göre AB'yi temsil eden en önemli değerler ise barış, insan hakları ve demokrasidir. AB'yi temsil eden değerler ile vatandaşların bireysel değerleri çoğunlukla örtüştüğü tespit edilmiştir. AB vatandaşlarının kendilerini temsil eden en üst kurumsal yapıda kendilerinin önemsedikleri değerleri görmeleri aslında vatandaş, toplum, devlet, AB organizasyonu sıralamasında kimlik, çıkar ve eylem örüntüsünün başarıya ulaştığını da kanıtlamaktadır. AB vatandaşları ülkelerinde birçok ortak özelliklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca dünyada yaşanan gelişmeleri anlayabildiklerini ve geleceğe güvenle baktıklarını da bildirmişlerdir. AB vatandaşlarının AB'nin kurumsallaşması için beklentileri, AB'nin kurumsallaşma hızından daha yüksektir. Zaman sürecinde AB'nin büyüme hızı düşerken vatandaşlarının büyüme hızıyla ilgili beklentisi artmıştır. Olumsuz olaylar karşısında doğrusal bir ilerleme olmamasına rağmen AB vatandaşlarının AB kurumsal üst yapısına ve AB kimliğine olan aidiyet bağının güçlendiği değerlendirilmektedir.

Avrupa bütünleşmesi belirlenmiş birtakım kalıplar çerçevesine sıkıştırılmış bir süreç değildir. Zihinsel altyapısının uzun zaman öncesine dayandırıldığı bu özlemin gerçekleşmesi için kesin bir tarih vermek mümkün değildir. Ancak çalışmamızda AB vatandaşlarının kimliksel aidiyetlerini özellikle ulusal aidiyetleriyle beraber AB kimliğiyle özdeşleştirme

eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Avrupa Birliği zorlu süreçlerden geçiyor olsa da üye devletlerde yaşayan vatandaşların AB bütünleşmesine olan inancı yok olmamıştır. Tam tersine bütün yaşanan zorluklara rağmen bu kimlikle özdeşleşme isteklerinin devam ettiği yapılan araştırmalardan anlaşılmıştır. Bireysel ve toplumsal kimlik aidiyetleri sürekli bir değişim halinde olsa da bu değişimin şimdilik AB kimliksel aidiyetine yönelik olumsuzluğu tespit edilmemiştir. Elde edilen sonuçlar çerçevesinde gelecekte AB kimliksel aidiyetinin daha fazla güçleneceği değerlendirilmektedir.

Kaynaklar

- AB. "Avrupa Birliği Antlaşması." edited by Avrupa Birliği, 2009.
- Adler, Emanuel. "Cognitive Evolution: A Dynamic Approach for the Study of International Relations and Their Progress." In *Progress in Postwar International Relations*, edited by Emanuel Adler and Bewerly Crawford, 56. New York: Columbia University Press, 1991.
- Alexander, Douglas. *Europe in a Global Age*. London: Foreign Policy Centre (London England), 2005.
- Alker, Hayward. "The Presumption of Anarchy in International Relations." In *Rediscoveries and Reformulations: Humanistic Methodologies for International Studies*, 355-93, 1996.
- Allport, Gordon W. *The Nature of Prejudice*. First edition ed. Cambridge. Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1954.
- Amir, Y. "Contact Hypothesis in Ethnic Relations." *Psychological Bulletin* 75, no. 1 (1969): 319-42.
- Anderson, B. *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London/New York: Verso, 1991.
- Arı, Tayyar. *Uluslararası İlişkiler Ve Dış Politika*. 10. ed. Bursa: MKM Yayıncılık, 2013.
- Ashley, Richard. "The Geopolitics of Geopolitical Space: Toward a Critical Social Theory of International Politics." *Alternatives* 12, no. 4 (1987): 403-34.
- Ashmore, R. D., K. Deaux, and T. McLaughlin-Volpe. "An Organizing Framework for Collective Identity: Articulation and Significance of Multidimensionality." [In English]. *Psychological Bulletin* 130, no. 1 (2004): 80-114.
- Aybet, G., and M. Muftuler-Bac. "Transformations in Security and Identity after the Cold War - Turkey's Problematic Relationship with Europe." [In English]. *International Journal* 55, no. 4 (2000): 567-82.
- Azrout, R., J. Van Spanje and C. De Vreese. "When News Matters: Media Effects on Public Support for European Union Enlargement in 21 Countries." [In English]. *Jcms-Journal of Common Market Studies* 50, no. 5 (2012): 691-708.
- Beaudonnet, L., and D. Di Mauro. "Support for Europe: Assessing the Complexity of Individual Attitudes." [In English]. *European Integration Online Papers-Eiop* 16 (2012): 241-66.
- Beetham, David, and Christopher Lord. *Legitimacy and the Eu*. London: Longman, 1998.
- Benton, Ted. "Objective Interests and the Sociology of Power." *Sociology* 15, no. 2 (1981): 161-84.
- Bergbauer, Stephanie. "The Relevance of a Common European Identity among the Citizens of Europe." In *Explaining European Identity Formation Citizens' Attachment from Maastricht Treaty to Crisis*, edited by Stephanie Bergbauer, 1-13, 2018.

- Best, Anthony, Jussi Hanhimaki, Joseph Maiolo, Kirsten Schulze. *20.Yüzyılın Uluslararası Tarihi*. Siyasal Kitabevi, 2015.
- Blumstein, Philip. "The Production of Selves in Personal Relationships." In *The Self-Society Dynamic: Cognition, Emotion, and Action* edited by Judith A. Howard and Peter L. Callero, 305-22. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Boomgaarden, H. G., A. R. T. Schuck, M. Elenbaas, and C. H. de Vreese. "Mapping Eu Attitudes: Conceptual and Empirical Dimensions of Euroscepticism and Eu Support." [In English]. *European Union Politics* 12, no. 2 (2011): 241-66.
- Breakwell, Glynis. *Social Psychology of Identity and the Self Concept*. Surrey University Press in Association With Academic Press, 1992.
- Brewer, M. B. "The Many Faces of Social Identity: Implications for Political Psychology." [In English]. *Political Psychology* 22, no. 1 (2001): 115-25.
- Brewer, M. B., M. D. Silver, "Self, Identity, and Social Movements." In *Social Movements, Protest, and Contention*, edited by Sheldon Stryker, Timothy J. Owens, and Robert W. White, 153-71. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000.
- Brewer, Marilynn. "The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time." *Personality and Social Psychology Bulletin* 17, no. 5 (1991): 475-82.
- Bruter, Michael. *Citizens of Europe?: The Emergence of a Mass European Identity*. Houndmills England, New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- Burchill, Scott, Andrew Linklater, Richard Devetak, Jack Donnelly, Terry Nardin, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit, and Jacqui True. *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. 4. Baskı ed. İstanbul: Küre Yayınları, 2013.
- Burke, Peter. "The Self: Measurement Requirements from an Interactionist Perspective." *Social Psychology Quarterly*, no. 43 (1980): 18-29.
- Calhoun, Craig. "The Problem of Identity in Collective Action." In *Macro-Micro Linkages in Sociology*, edited by Johan Huber. Beverly Hills: Sage, 1991.
- Campbell, Donald. "Common Fate, Similarity, and Other Indices of the Status of Aggregates of Persons as Social Entities." *Behavioral Science*, no. 3 (1958): 14-25.
- Caporaso, James. "International Relations Theory and Multilateralism: The Search for Foundations." *International Organization*, no. 46 (1992): 599-632.
- Carey, S. "Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?". *European Union Politics* 3 (2002): 387-413.
- Cederman, L. E. "Nationalism and Bounded Integration: What It Would Take to Construct a European Demos." [In English]. *European Journal of International Relations* 7, no. 2 (2001): 139-74.
- Cerutti, F. "A Political Identity of the Europeans?". *Thesis Eleven* 72, no. 1 (2003): 26-45.
- Citrin, J., J. Sides. "Can Europe Exist without Europeans? Problems of Identity in a Multinational Community." *Elsevier* 1 (2004): 41-70.
- Citrin, J., J. Sides. "More Than Nationals: How Identity Choice Matters in the New Europe." In *Transnational Identities Becoming European in the Eu*, edited by M.B. Herrmann R.K., Risse T., Brewer, 161-85, 2004.
- Clark, N. and T. Hellwig. "Information Effects and Mass Support for Eu Policy Control." [In English]. *European Union Politics* 13, no. 4 (2012): 535-57.
- Commission, European. *Europeans' Attitudes Towards Security*. European Commission (2017).

- Connolly, William. "The Import of Contests over "Interests'." In *The Terms of Political Discourse*, edited by W. Connolly, 46-83. Princeton: Princeton University Press, 1983.
- Cox, Robert W. *Production, Power, and World Order: Social Forces in the Making of History*. Power and Production. New York: Columbia University Press, 1987.
- Çakmak, Haydar. *Uluslararası İlişkiler: Giriş, Kavramlar Ve Teoriler*. Edited by Haydar Çakmak. İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014.
- David, O. and D. Bar-Tal. "A Sociopsychological Conception of Collective Identity: The Case of National Identity as an Example." [In English]. *Personality and Social Psychology Review* 13, no. 4 (2009): 354-79.
- De Vreese, C. H., and H. G. Boomgaarden. "Media Effects on Public Opinion About the Enlargement of the European Union." [In English]. *Jcms-Journal of Common Market Studies* 44, no. 2 (2006): 419-36.
- De Vries, C. E., and E. E. Edwards. "Taking Europe to Its Extremes Extremist Parties and Public Euroscepticism." [In English]. *Party Politics* 15, no. 1 (2009): 5-28.
- Decker, F. "Governance Beyond the Nation-State. Reflections on the Democratic Deficit of the European Union." [In English]. *Journal of European Public Policy* 9, no. 2 (2002): 256-72.
- Dedeoğlu, Beril. *Uluslararası Güvenlik Ve Strateji*. 4. ed. İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları, 2018.
- Delhey, J. "Do Enlargements Make the European Union Less Cohesive? An Analysis of Trust between Eu Nationalities." [In English]. *Jcms-Journal of Common Market Studies* 45, no. 2 (2007): 253-79.
- Deutsch, Karl W, and Sidney A Burrell. *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. Princeton, Nj. Princeton: Princeton University Press, 1957.
- Deutsch, Karl W. *Nationalism, and Social Communication; an Inquiry into the Foundations of Nationality*. Cambridge: Published jointly by the Technology Press of the Massachusetts Institute of Technology, and Wiley, 1953.
- Deutsch, Karl W. *Political Community and the North Atlantic Area; International Organization in the Light of Historical Experience*. Publications of the Center for Research on World Political Institutions. Princeton: Princeton University Press, 1968.
- Deutsch, Karl W. *Political Community at the International Level: Problems of Definition and Measurement*. Foreign Policy Analysis Series. Princeton, N. J.: Princeton University, 1953.
- Dovidio, J. R., S. L. Gaertner, and K. Kawakami. "Intergroup Contact: The Past, Present, and the Future." [In English]. *Group Processes & Intergroup Relations* 6, no. 1 (2003): 5-21.
- Duchesne, S.; Frogner, A. P. "Is There a European Identity?". In *Public Opinion and Internationalized Government*, edited by O.; Sinnott Niedermayer, R., 193-226, 1995.
- Duchesne, S.;Frogner, A-P. "Is There a European Identity?". In *Public Opinion and Internationalized Governance*, edited by Oskar Niedermayer and R. Sinnott, 193-226. Oxford; New York: Oxford University Press., 1998.
- Emir, Mehmet. "Almanya'nın 1990-2018 Yılları Arasındaki Ekonomik Gücünün Askeri Güce Tahvili." Master, Ufuk University, 2019.
- Eurobarometer, Standard. *Standard Eurobarometer 89 Spring 2018*. European Commission (2018).
- Evans, M. D. R., and J. Kelley. "National Pride in the Developed World: Survey Data from 24 Nations." [In English]. *International Journal of Public Opinion Research* 14, no. 3 (2002): 303-38.

- Finnemore, M. "Norms, Culture, and World Politics: Insights from Sociology's Institutionalism." *International Organization*, no. 50 (2) (1996).
- Fligstein, Neil. *Euro clash: The Eu, European Identity, and the Future of Europe*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2008.
- Fuchs, D. "Cultural Diversity, European Identity and Legitimacy of the Eu: A Theoretical Framework." [In English]. *Cultural Diversity, European Identity and the Legitimacy of the Eu* (2011): 27-57.
- Fuchs, D., and H. D. Klingemann. "Eastward Enlargement of the European Union and the Identity of Europe." [In English]. *West European Politics* 25, no. 2 (2002): 19.
- Fuchs, D., and C. Schneider. "Support of the Eu and European Identity: Some Descriptive Results." [In English]. *Cultural Diversity, European Identity and the Legitimacy of the Eu* (2011): 61-85.
- Fuchs, Dieter, Raul Magni-Berton, and Antoine Roger. *Euroscepticism: Images of Europe among Mass Publics and Political Elites*. Opladen ; Farmington Hills, MI: Barbara Budrich Publishers, 2009.
- Gabel, M., and K. Scheve. "Estimating the Effect of Elite Communications on Public Opinion Using Instrumental Variables." [In English]. *American Journal of Political Science* 51, no. 4 (2007): 1013-28.
- Gabel, M., and K. Scheve. "Mixed Messages - Party Dissent and Mass Opinion on European Integration." [In English]. *European Union Politics* 8, no. 1 (2007): 37-59.
- Gaertner, S. L., J. F. Dovidio, and B. A. Bachman. "Revisiting the Contact Hypothesis: The Induction of a Common Ingroup Identity." [In English]. *International Journal of Intercultural Relations* 20, no. 3-4 (1996): 271-90.
- Gaertner, S. L., M. C. Rust, J. F. Dovidio, B. A. Bachman, and P. A. Anastasio. "The Contact Hypothesis - the Role of a Common Ingroup Identity on Reducing Intergroup Bias." [In English]. *Small-Group Research* 25, no. 2 (1994): 224-49.
- Gaertner, S. L., Dovidio, J.F., Anastasio P.A., Bachman, B.A., Rust, M.C., "The Common Ingroup Identity Model: Recategorization and the Reduction of Intergroup Bias." *European Review of Social Psychology* 4, no. 1 (1993): 1-26.
- Greenwood, John. "A Sense of Identity: Prolegomena to a Social Theory of Personal Identity." *Journal for the Theory of Social Behaviour*, no. 24 (1994): 25-46.
- Griffiths, Martin; Roach Steven; Salamon Scott. *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler Ve Teorileri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2011.
- Haas, Ernst B. *The Uniting of Europe; Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*. Stanford, Calif., Stanford University Press, 1958.
- Habermas, J. *Der Gespaltene Westen*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2004.
- Habermas, J. *Zeit Der Übergänge*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2001.
- Hall, Rodney Bruce. *National Collective Identity: Social Constructs and International Systems*. New York: Columbia University Press, 1999.
- Herrmann, Richard K., Thomas Risse, and Marilynn B. Brewer. *Transnational Identities: Becoming European in the Eu*. Governance in Europe. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2004.
- Hewitt, John P. *Dilemmas of the American Self*. Philadelphia: Temple University Press, 1989.
- Heywood, Andrew. *Siyaset Teorisine Giriş*. 8. ed. İstanbul: Küre Yayınları, 2017.

- Heywood, Andrew. *Siyasetin Ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*. 4. ed. Ankara: BB101 Yayınları, 2018.
- Heywood, Andrew. *Siyasi İdeolojiler*. 12. ed. Ankara: BB101 Yayınları, 2019.
- Hjerm, M. "National Identities, National Pride and Xenophobia: A Comparison of Four Western Countries." [In English]. *Acta Sociologica* 41, no. 4 (1998): 335-47.
- Hogg, M. A., D. J. Terry, and K. M. White. "A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory." [In English]. *Social Psychology Quarterly* 58, no. 4 (1995): 255-69.
- Hogg, Michael A., and Dominic Abrams. *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. London; New York: Routledge, 1988.
- Holsti, K. J. "National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy." *International Studies Quarterly* 14, no. 3 (1970): 233-309.
- Hooghe, L., and G. Marks. "Calculation, Community, and Cues - Public Opinion on European Integration." [In English]. *European Union Politics* 6, no. 4 (2005): 419-43.
- Hutter, S., and E. Grande. "Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A Comparative Analysis of Five West European Countries, 1970-2010." [In English]. *Jcms-Journal of Common Market Studies* 52, no. 5 (2014): 1002-18.
- Jencks, Christopher. "Varieties of Altruism." In *Beyond Self-Interest*, edited by Jane Mansbridge: University of Chicago Press, 1990.
- Kaina, Viktoria, and Ireneusz Pawel Karolewski. "Eu Governance and European Identity." *Living Reviews in European Governance* 8 (2013).
- Kantner, C. "Collective Identity as Shared Ethical Self-Understanding." *European Journal of Social Theory* 9, no. 4 (2006): 501-23.
- Katzenstein, Peter J. *Analyzing Change in International Politics: The New Institutionalism and the Interpretative Approach*. (Cornell University: 1990).
- Katzenstein, Peter J. *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. New Directions in World Politics. New York: Columbia University Press, 1996.
- Keohane, Robert. *After Hegemony*. Princeton: Princeton University, 1984.
- Keohane, Robert O, and Stanley Hoffmann. "Institutional Change in Europe in the 1980s." In *The European Union*, 237-55: Springer, 1994.
- Kier, Elizabeth. *Imagining War: French and British Military Doctrine between the Wars*. Princeton Studies in International History and Politics. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1997.
- Kimura, Masato, and David A Welch. "Specifying "Interests": Japan's Claim to the Northern Territories and Its Implications for International Relations Theory." *International Studies Quarterly* 42, no. 2 (1998): 213-43.
- Kinder, D. R. "Communication and Opinion." [In English]. *Annual Review of Political Science* 1 (1998): 167-97.
- Klotz, Audie. *Norms in International Relations: The Struggle against Apartheid*. Cornell Studies in Political Economy. Ithaca: Cornell University Press, 1995.
- Kohut, Heinz, and Charles B. Stozier. *Self Psychology and the Humanities: Reflections on a New Psychoanalytic Approach*. 1985.
- Kratochwil, Friedrich. "Rules, Norms, and Decisions. On the Conditions of Practical and Legal Reasoning in International Relations and Domestic Affairs." *VRÜ Verfassung und Recht in Übersee* 23, no. 1 (1989): 87-89.

- Kuhn, T. "Europa Ante Portas: Border Residence, Transnational Interaction, and Euroscepticism in Germany and France." [In English]. *European Union Politics* 13, no. 1 (2012): 94-117.
- Kuhn, T. *Experiencing European Integration: Transnational Lives and European Identity*. First edition. ed. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Kuhn, T. "Individual Transnationalism, Globalisation and Euroscepticism: An Empirical Test of Deutsch's Transactional Theory." [In English]. *European Journal of Political Research* 50, no. 6 (2011): 811-37.
- Kuhn, T. "Why Educational Exchange Programmes Miss Their Mark: Cross-Border Mobility, Education and European Identity." [In English]. *Jcms-Journal of Common Market Studies* 50, no. 6 (2012): 994-1010.
- Lancaster, Sandra, and Margaret Foddy. "Self-Extensions: A Conceptualization." *Journal for The Theory of Social Behaviour*, no. 18 (1988): 77-94.
- Lasswell, Harold. "Future Systems of Identity in the World Community." In *The Future of the International Legal Order*, 3-31, 1972.
- Maier, M., S. Adam, and J. Maier. "The Impact of Identity and Economic Cues on Citizens' Eu Support: An Experimental Study on the Effects of Party Communication in the Run-up to the 2009 European Parliament Elections." [In English]. *European Union Politics* 13, no. 4 (2012): 580-603.
- Marcussen, M., T. Risse, D. Engelmann-Martin, H. J. Knopf, and K. Roscher. "Constructing Europe? The Evolution of French, British and German Nation-State Identities." [In English]. *Journal of European Public Policy* 6, no. 4 (1999): 614-33.
- Marks, G. "Territorial Identities in the European Union." In *Regional Integration and Democracy: Expanding on the European Experience*, edited by Jeffrey J. Anderson. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 1999.
- McCall, George J., and J. L. Simmons. *Identities and Interactions: An Examination of Human Associations in Everyday Life*. New York: Free Press, 1978.
- McCullagh, C Behan. "How Objective Interests Explain Actions." *Social Science Information* 30, no. 1 (1991): 29-54.
- Mead, George Herbert, and Charles W. Morris. *Mind, Self & Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago, Ill., The University of Chicago Press, 1934.
- Medrano, J. D., and P. Gutierrez. "Nested Identities: National and European Identity in Spain." [In English]. *Ethnic and Racial Studies* 24, no. 5 (2001): 753-78.
- Melucci, Alberto. *Nomads of the Present: Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Londra: Hutchinson, 1989.
- Mendez, Carlos, John Bachtler. *European Identity and Citizen Attitudes to Cohesion Policy: What Do We Know?* European Policies Research Centre. Glasgow: 2018.
- Mercer, Jonathan. "Anarchy and Identity." *International Organization* 49, no. 2 (1995): 229-52.
- Meyer, T. *Die Identität Europas. Der Eu Eine Seele?* Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2004.
- Morris, Aldon, and Carol McClure Mueller. *Frontiers in Social Movement Theory*. Yale University Press, 1992.
- Mutz, Diana Carole, Paul M. Sniderman, and Richard A. Brody. *Political Persuasion and Attitude Change*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1996.
- Offe, C. "Europe Entrapped Does the Eu Have the Political Capacity to Overcome Its Current Crisis?" [In English]. *European Law Journal* 19, no. 5 (2013): 595-611.

- Oldenquist, Andrew. "Loyalties." *The Journal of Philosophy* 79, no. 4 (1982): 173-93.
- Pettigrew, T. F. "Intergroup Contact Theory." [In English]. *Annual Review of Psychology* 49 (1998): 65-85.
- Pichler, F. "European Identities from Below: Meanings of Identification with Europe." *Perspectives on European Politics and Society* 9, no. 4 (2008): 411-30.
- Powell, Robert. "Anarchy in International Relations Theory: The Neorealist-Neoliberal Debate." *International organization* 48, no. 2 (1994): 313-44.
- Pratkanis, Anthony, and Anthony Greenwald. "How Shall the Self Be Conceived?". *Journal for the Theory of Social Behaviour*, no. 15 (1985): 311-29.
- Rae, Heather. *State Identities and the Homogenisation of Peoples*. Cambridge Studies in International Relations. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2002.
- Rauh, C., Zürn, M. "Zur Politisierung Der Eu in Der Krise." In *Krise Der Europäischen Vergesellschaftung? Soziologische Perspektiven*, edited by M. Heidenreich, 121-45, 2014.
- Ray, L. "When Parties Matter: The Conditional Influence of Party Positions on Voter Opinions About European Integration." [In English]. *Journal of Politics* 65, no. 4 (2003): 978-94.
- Reus-Smit, Christian. *The Moral Purpose of the State: Culture, Social Identity, and Institutional Rationality in International Relations*. Princeton Studies in International History and Politics. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1999.
- Risse, T., Engelmann-Martin, D. "Identity Politics, and European Integration: The Case of Germany." In *The Idea of Europe: From Antiquity to the European Union*, edited by Anthony Pagden, 287-316. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Risse, Thomas. *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*. Cornell Paperbacks. Ithaca N.Y.: Cornell University Press, 2010.
- Risse, Thomas. "European Public Spheres, the Politicization of Eu Affairs, and Its Consequences." In *Contemporary European Politics*, edited by T. Risse, 141-64. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2015.
- Risse, Thomas. *To Euro or Not to Euro?: The Emu and Identity Politics in the European Union*. Eui Working Paper Rsc. Florence: European University Institute, 1998.
- Rosenberg, Morris. "The Self-Concept: Social Product and Social Force." In *Social Psychology*, edited by M. Rosenberg and R. Turner, 593-624. New York: Basic Books, 1981.
- Ruggie, John Gerard. "Territoriality and Beyond: Problematizing Modernity in International Relations." [In English]. *International Organization*, no. 47(1) (1993): 139-74.
- Russett, Bruce. *Community and Contention: Britain and America in the Twentieth Century*. Cambridge: MIT Press Cambridge, Mass., 1963.
- Russett, Bruce M, and John D Sullivan. "Collective Goods and International Organization." *International Organization* 25, no. 4 (1971): 845-65.
- Sanders, David. *Citizens and the European Polity: Mass Attitudes Towards the European and National Politics*. Intune, Integrated, and United. First edition. ed. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Scharpf, F. W. "Democratic Politics in a European Union under Stress." edited by Olaf Cramme and Sara Binzer Hobolt, 19-47. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Scharpf, F. W. "Legitimacy in the Multilevel European Polity." *European Political Science Review* 1, no. 02 (2009): 173-204.

- Schuck, A. R. T., and C. H. De Vreese. "Public Support for Referendums: The Role of the Media." [In English]. *West European Politics* 34, no. 2 (2011): 181-207.
- Schwalbe, Michael. "The Autogenesis of the Self." *Journal for the Theory of Social Behaviour*, no. 21 (1991): 269-95.
- Sen, Amartya. "Goals, Commitment, and Identity." *Journal of Law, Economics, and Organizations* 1 (1985): 341-55.
- Smith, Anthony. "National Identity and the Idea of European Unity." [In English]. *International Affairs* 68, no. 1 (1992): 55-76.
- Smith, Anthony D. *National Identity. Ethnonationalism in Comparative Perspective*. Reno: University of Nevada Press, 1991.
- Sönmezoğlu, Faruk, Ülke Arıboğan, Gülден Ayman, and Beril Dedeoğlu. *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. İstanbul: Der Yayınları, 2017.
- Spykman, Nicholas, Henry Kissinger, Stanley Hoffmann, Barry Buzan, Robert Jervis, Arnold Wolfers, Kenneth Waltz, Robert W. Cox, and Andrew Linklater. *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*. Edited by Esra Diri. İstanbul: DER Yayınları, 2017.
- Steenbergen, M. R., E. E. Edwards, and C. E. de Vries. "Who's Cueing Whom? Mass-Elite Linkages and the Future of European Integration." [In English]. *European Union Politics* 8, no. 1 (2007): 13-35.
- Stiblar, Franjo. "Preservation of National Identity and Interests in the Enlarged Eu." 2005.
- Stryker, Sheldon. *Symbolic Interactionism: A Social Structural Version*. The Benjamin/Cummings Series in Contemporary Sociology. Menlo Park, Calif.: Benjamin/Cummings Pub. Co., 1980.
- Tajfel, H. *Human Groups, and Social Categories*. Studies in Social Psychology. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
- Tajfel, H. "Social Identity and Intergroup Behaviour." *Social Science Information Studies* 13, no. 2 (1974): 65-93.
- Tajfel, H. *Social Identity, and Intergroup Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982.
- Tajfel, H., Turner, J. C. "The Social Identity Theory of Intergroup Behaviour." In *Psychology of Intergroup Relations*, edited by S.; Austin Worchel, W.G., 7-24, 1986.
- Tajfel, H., Turner, J.C. "An Integrated Theory of Intergroup Conflict." In *The Social Psychology of Intergroup Relations*, edited by William G. Austin and Stephen Worchel, 33-47. Monterey, Calif.: Brooks/Cole Pub. Co., 1979.
- Tannenwald, N. "The Nuclear Taboo: The United States and the Normative Basis of Nuclear Non-Use." *International Organization*, no. 53(3) (1999).
- Taylor, Michael, and Sara Singleton. "The Communal Resource: Transaction Costs and the Solution of Collective Action Problems." *Politics & Society* 21, no. 2 (1993): 195-214.
- Thoits, P. A., and L. K. Virshup. "Me's and We's - Forms and Functions of Social Identities." [In English]. *Self and Identity* 1 (1997): 106-33.
- Turner, J. C. "Social-Categorization and the Self-Concept: A Social Cognitive Theory of Group Behaviour." In *Advances in Group Processes: Theory and Research*, edited by E.J. Lawler, 71-122, 1985.
- Turner, J.C., Ma. Hogg, Pj. Oakes, Sd. Reicher, and Ms. Wetherell. "Rediscovering the Social Group a Self Categorization Theory." [In English]. *British Journal of Social Psychology* 26 (1987): 347-48.

- Turner, John C., Michael A. Hogg, Penelope J. Oakes, Stephen D. Reicher, and Margaret S. Wetherell. *Rediscovering the Social Group: A Self-Categorization Theory*. Rediscovering the Social Group: A Self-Categorization Theory. Cambridge, MA, US: Basil Blackwell, 1987.
- Uçarol, Rifat. *Siyasi Tarih*. 10. ed. İstanbul: DER Yayınları, 2015.
- Walker, Robert BJ. "Sovereignty, Identity, Community: Reflections on the Horizons of Contemporary Political Practice." In *Contending Sovereignties: Redefining Political Community*, 159-85, 1990.
- Walker, Stephen G. *Role Theory and Foreign Policy Analysis*. Duke Press Policy Studies. Durham N.C.: Duke University Press, 1987.
- Wartenberg, Thomas. "Social Movements and Individual Identity-a Critique of Freud on the Psychology of Groups." *Philosophical Forum*, no. 22 (1991): 362-82.
- Weldes, Jutta. "Constructing National Interests." *European Journal of International Relations* 2, no. 3 (1996): 275-318.
- Wendt, A. "Anarchy Is What States Make of It - the Social Construction of Power-Politics." [In English]. *International Organization* 46, no. 2 (1992): 391-425.
- Wendt, A. *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*. İstanbul: Küre Yayınları, 2016.
- West, B. "Europäische Identifikation Im Spannungsfeld Regionaler Und Nationaler Identitäten." *Politische Vierteljahresschrift* 44, no. 4 (2003): 453-82.
- West, B. "European Identity as a Contrast or an Extension of National Identity?". In *Methods, Theories, and Empirical Applications in the Social Sciences*, edited by S., Davidov Salzbom, E., Reinecke, J., 249-54. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, 2012.
- Wiggins, David. "Claims of Need." In *Morality and Objectivity*, edited by Ted Honderich, 228. Londra: Routledge & Kegan Paul, 1985.
- Wike, Richard, Fetterolf, Janell, Fagan, Moira. *Europeans Credit Eu with Promoting Peace and Prosperity, but Say Brussels Is out of Touch with Its Citizens*. Pew Research Center (2019).
- Wildavsky, Aaron. "Why Self-Interest Means Less Outside of a Social Context: Cultural Contributions to a Theory of Rational Choices." *Journal of Theoretical Politics* 6, no. 2 (1994): 131-59.
- Yılmaz, Sait. *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik Ve Gelecek*. Ankara: Kaynak Yayınları, 2017.
- Zaller, John. *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge England, New York, NY, USA: Cambridge University Press, 1992.
- Zurn, M. "Democratic Governance Beyond the Nation-State: The Eu and Other International Institutions." [In English]. *European Journal of International Relations* 6, no. 2 (2000): 183-221.